

RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH
STATENS HISTORISKA MUSEER
Box 5405
114 84 STOCKHOLM
Dnr 683/75

Dnr 324/0912. 10 DEC. 1975

Göteborgs ark. museum
Skärgårdsgatan 4
414 58 GÖTEBORG

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1973:8

Riksantikvarieämbetet får meddela, att riksantikvarien
vid föredragning den 30 oktober 1975

har beslutat, att fynden från undersökning av boplatss-
område å Lilleby 2:5 och Lilleby 3:4, Lilleby Björ-
landa 268, 242, Björlanda sn, Bo, utförd av Berit
Sandberg

tillföres Göteborgs ark. museum

Fynden har ~~ej~~ begärts av Eder. Fynden ej insända
av Er

~~Fynden jämte förteckning över dem kommer att översändas
genom statens historiska museum.~~

Stockholm den 30 oktober 1975

För riksantikvarieämbetet

Margareta Biörnstad

Margareta Biörnstad

RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

FORNMINNESAVDELNINGEN

STORGATAN 41

STOCKHOLM Ö

Tel. 22 89 00

F 2348/73

Ans 173/6912-
10715/73

4 H&P

Göteborgs arkeologiska museum

befullmäktigas härmed att — efter skedd tillsägelse till jordens ägare eller innehavare — under loppet av år 1973 företaga undersökning av fornlämningsvård av planerad industriexploatering inom Bulycke arbetsområde i orterna delarna Lilleby och Syrhåla, Göteborg, Västergötland (utan kostnad för ämbetet).

med åliggande för fullmaktens innehavare

att före förrättningens påbörjande träffa överenskommelse, skriftlig eller i vittnens närvaro, med jordens ägare eller innehavare huruvida och till vilket belopp ersättning för skada i följd av förrättningen må utgå,

att omedelbart efter förrättningen

återställa fornlämningen i dess förutvarande skick
borttaga fornlämningen,

att till riksantikvarieämbetet dels omedelbart insända skriftligt meddelande, när förrättningen är utförd, dels ock senast en månad efter förrättningens avslutande, om icke annorlunda överenskommes, inlämna såväl rapport över verkställd förrättning som fynd och övrigt material, samt

att i övrigt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i lagen den 12 juni 1942 om fornminnen; och rekommenderas fullmaktens innehavare härmed hos alla vederbörande till det bästa.

Denna fullmakt bör medhavas vid förrättningen för att vid behov företes för vederbörande.

OBS! Fynd, som kräva skyndsamma konserveringsåtgärder, böra omedelbart insändas till ämbetet, väl emballerade samt försedda med fyndförteckning.

Stockholm den 8 maj 1973

Erik B. Lundberg

Erik B. Lundberg

Gustaf Trotzig

Fullmaktens innehavare bör, innan förrättningen påbörjas, om möjligt sätta sig i förbindelse med

Ämbetets ombud i orten är

Dnr. 11/75

LILLEBY BJÖRLANDA 268, 242
BOPLATSOMRADE BRONSALDER,
ÄLDRE JÄRNALDER

LILLEBY BJÖRLANDA 268, 242 BOPLATSOMRADE BRONSÅLDER, ÄLDRE JÄRNÅLDER

- Björlanda 242 Boplatz med fynd av keramik, bränd lera, flinta och slagg. Genom fynden daterad till äldre järnålder.
- Björlanda 268 Boplatz med konstruktioner, bl a rund hyddbotten. Genom fynden och C14 daterad till bronsålder och förromersk järnålder.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Björlanda 242 Lilleby 2:5

Björlanda 268 Lilleby 3:4.

Tidigare benämning: Björlanda 242 12:S 162

Björlanda 268 12:S 158.

Grävningsorsak: Planerad exploatering.

Grävningstid: 9 maj-13 juni 1973.

Antal timmar i fält: 436 arkeologtimmar och 392 grov-arbetstimmar och 11 maskintimmar.

Undersökt yta: Björlanda 242: avbanat 150 kvm, varav totalundersökt 23 kvm.

Björlanda 268: avbanat 450 kvm, varav totalundersökt 300 kvm.

Platsledare: Berit Sandberg.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

C14-analyser har utförts vid Laboratoriet för Isotopgeologi, Stockholm. Fem kolprover har daterats (Exkurs 2).

Benbestämning har utförts av fil kand Jan Ekman vid Osteologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms Universitet (Exkurs 1).

Fosfatanalys och analys av slaggklumpar har utförts av tekniska avdelningen vid Statens historiska museum.

TOPOGRAFI

Undersökningsområdena ligger på var sin sida om ett mot öster öppet lerigt åkersystem (fig 1,2,27-29). Genom åkern rinner idag en bäck. Åkerområdet sluttar ned mot en bred dalgång, vars botten ligger endast 6 m över nuvarande havsyta, vilket motsvarar tiden för övergången mellan stenålder och bronsålder. Vid ett vattenstånd på 10 m över nuvarande fanns här ett sund rakt över Hisingen, det s k bronsålders-sundet (not 1). Längs detta sund ligger flera gravar i rösen och stensättningar från bronsåldern (fig 2).

B o p l a t s e n B j ö r l a n d a 2 6 8
 ligger norr om åkerområdet på en ca 15 m bred avsats i
 östvästlig riktning (fig 1,27,29). Avsatsen begrän-
 sas mot åkern av en mindre terrasskant. Denna fortsät-
 ter långt utanför boplatsen och har förmodligen upp-
 stått vid brukning av åkern. Begränsningen mot norr
 utgörs av en bergskant, som avslutar ett delvis brant
 större bergsparti. Bergskanten är tvär och ca 2 m
 hög (fig 36). I kanten finns flera lösa stenblock.
 Åt väster fortsätter avsatsen men smalnar av kraftigt.
 Mot öster övergår den i en sluttning, i vilken den
 mesolitiska boplatsen Björlanda 244 (12:S 159, Fynd-
 rapporter 1972, sid 47-48, fig 3-4) ligger. Växtlig-
 heten utgjordes av enstaka tallar, enbuskar, nypon,
 slån och gräs. Höjden över havet är 16-19 m.

B o p l a t s e n B j ö r l a n d a 2 4 2
 ligger söder om åkerområdet på en mindre höjd (fig 1).
 Området består av en platå så gott som helt omgiven
 av låga bergknallar (fig 29, 37). Växtligheten ut-
 gjordes av ljung, tuvigt gräs, blåbär och enstaka
 enbuskar. Området var något sumpigt. Höjden över ha-
 vet är ca 18 m.

TIDIGARE FYND

Boplatserna påträffades vid sonderingsgrävning 1971
 (Fyndrapporter 1972, sid 1-64).

Björlanda 268 Sammanfattning av fyndmaterialet:

Art	Antal	Fynd nr
Flinta:		
Skrapa	1 st	502
Obearbetade avslag	134	500,502-03,525, 530-31,536-38, 540,550-51,582, 686
Övrig flinta	238	500,502-03,521, 525,530,536-38, 540,550-51,582, 686
Övrigt:		
Keramik, oornerad	348 gr	501,521,537-38, 540,550-51,688
Bränd lera	315	501,538,550-51, 686,688
Kol	4	538

Björlanda 242 Sammanfattning av fyndmaterialet:

Art	Antal	Fynd nr
Flinta:		
Obearbetade avslag	5 st	561-62,566
Övrig flinta	7	561,566
Övrigt:		
Keramik, oornerad	40 gr	566
Bränd lera	27	562,566.

ARBETSBESKRIVNING

Undersökningen av boplatserna gjordes jämsides. Huvudvikten lades vid Björlanda 268, medan undersökningen av Björlanda 242 företogs för att utröna om dessa två boplatser hade något samband med varandra.

Över boplatserna och mellanliggande åker togs 107 fosfatprover.

B j ö r l a n d a 2 6 8

Undersökningen inleddes med att schakten från 1971 års undersökning återupptogs (fig 6). I anslutning till den i schakten konstaterade stenpackningen upptogs därefter ytterligare schakt och ytor (A-0, fig 6) för att begränsa stenpackningen och kontrollera om ytterligare konstruktioner fanns.

Området maskinavbanades därefter till ett djup av 0,2-0,3 m. I anslutning till ovannämnda stenpackning sparades en torvprofil (fig 7). Det maskinavbanade området nedrensades för hand i flera skikt, något varierande i antal och tjocklek allt eftersom nya iakttagelser gjordes. Ytterligare profiler drogs genom området (fig 7). Området tornfotograferades. Nedrensningen hade då gjorts till den nivå där fyndmängden började tilltaga. I anslutning till stenpackningen rensades ned till samma nivå som de tidigare upptagna ytorna d v s något djupare än för området i övrigt.

Fynden samlades dels inom de ytor som upptogs före maskinavbaningen (fig 6) och dels efter avbaningen efter ett rutsystem orienterat i norr-söder, där rutorna benämnts efter sydvästra hörnet. Rutornas storlek framgår av fyndtabellen. Vid genomgång av fynden har en del sammanslagningar gjorts varför en del nummer är vakanta.

B j ö r l a n d a 2 4 2

Efter maskinavbaning av området, som gjordes till ett djup av 0,15-0,2 m upptogs 19 meterrutor och ett 15 m långt 0,4 m brett schakt i nord-sydlig riktning (fig 21). Meterrutorna grävdes skiktvis, rutorna 1-12, 16-19 i ca 15 cm tjocka skikt och rutorna 13-14 i 5 cm:s skikt.

Vid genomgång av fynden har sammanslagningar gjorts varför en del nummer är vakanta.

Nedanstående beskrivning har gjorts så att 268 beskrivs till sin helhet först och därefter 242 innan boplatserna åter behandlas tillsammans i sammanfattningen.

B j ö r l a n d a 2 6 8

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

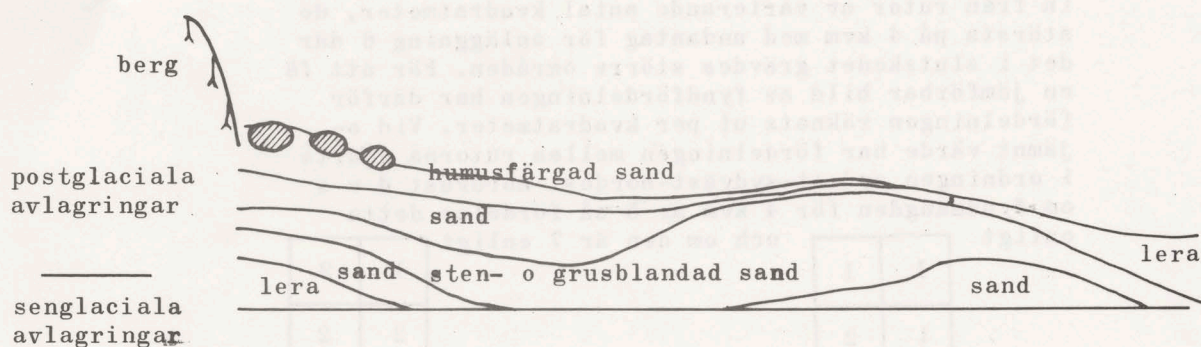
Området utgjordes alltså av en plan avsats eller platå (fig 32) begränsad åt norr och söder av en bergskant respektive åker. Vid upptagandet av schakt P (fig 6) påträffades ett stycke ut i åkern skärvor av ett lerkärl (fynd 131). Fyndmängden avtog dock kraftigt för övrigt (fig 3-5) och i de fosfatgropar som togs över åkern (fig 20) påträffades inga fynd som skulle tyda på en fortsättning av boplatsen åt detta håll.

Åt öster utgjordes begränsningen av en något utskjutande bergsrygg (fig 31). Detta bergsparti utgjorde också gräns mellan det plana området och sluttningen öster därom. I denna sluttning togs upp två schakt (x,y, fig 6) före maskinavbaningen. Dessa var så gott som helt fyndtomma med undantag av ett par flintor (fynd 13). Fyndmängden bränd lera avtog också i den östra delen av det nedgrävda området (fig 3).

Åt väster hade området en naturlig avslutning då avståndet mellan bergskanten och åkerkanten krympte kraftigt och inte heller här gav fosfatgroparna (fig 20) liksom provgroparna vid 1971 års undersökning några fynd som skulle tyda på en utbredning åt detta håll. Utformningen av anläggning 6 (se nedan) talar också för en begränsning här.

Platån skildes från bergskanten av en kraftig stenvall (anläggning 6, nedan). Själva platån sluttade sedan svagt mot söder endast 0,3 m på 10 m (fig 8-10). Enstaka spridda stenar fanns över hela ytan, något fler i östra delen än i den västra. Området sluttade sedan ned mot den kant som förmodligen uppstått vid brukning av åkern (fig 8). Denna sluttning var lerig och så gott som stenfri med undantag för enstaka löst liggande stenar som förmodligen var odlingssten från åkern (jfr nedan anläggning 3). Detta visade sig framför allt i det handavtorvade området i västra delen (fig 7,30,31).

För att få en uppfattning om de geologiska förhållandena på platsen upptogs ett schakt i nord-sydlig riktning över platån (schakt P, fig 6). Schaktet upptogs efter avbaning och upprepning. Innan dess var sluttningen jämnare från bergskanten ned mot åkern (fig 9). Profilen genom platån visade följande uppbyggnad av området (jfr fig 8):

Längst mot norr intill berget låg en stenpackning i något humusfärgad sand (anläggning 6 nedan), under detta gulfärgad sand, därunder ett grus- och stenblandat skikt, under detta återigen sand och i botten lera. Söder om detta vidtog mot ytan ett kraftigare sandlager under detta återigen grus- och stenlagret och under detta sand. Ytterligare längre mot söder var ytskiktet av sand betydligt tunnare medan det grus- och stenblandade lagret var tjockare. Där sluttningen ökade ned mot åkerkanten täcktes grus- och stenlagret av ett lerlager i stället för sand. Omedelbart under detta lerlager fanns alltså rätt stora stenar, grus och småsten och mot botten sand. Ute i åkern ökade lerlagret i tjocklek. Ca 20 m norr om den genom åkern rinnande bäcken (fig 20) grävdes en grop. Denna visade sammanhängande lera till ett djup av åtminstone 0,7 m. Lagerföljden har tolkats sålunda: Leran i botten längst i norr bör vara senglacial medan lera i ytskiktet i söder bör vara postglacial. Sistnämnda lera övergår i sand längre mot norr. Mellanliggande lager av sand och grus- och stenblandad sand har avsatts dels under den senglaciala regressionen och dels under den postglaciala transgressionen och regressionen.

Fynden, som huvudsakligen bestod av flintavslag, bränd lera och keramik, fördelade sig så att de förekom i ytlagret och ned till det grus- och stenblandade sandlagret. I södra delen där ytskiktet utgjordes av lera fanns endast fynd av flinta och inga fynd av keramik eller bränd lera nere i gruslagret, vilket däremot var fallet längre mot norr. Där fanns det såväl flinta som enstaka stycken bränd lera och någon keramik i detta lager. Orsaken till detta är att lera till skillnad från sanden inte släppt igenom några fynd. Att flinta förekom i gruslagret även under lerskiktet är fullt naturligt då det strax öster om boplatsen finns en mesolitisk boplats på obetydligt högre höjd över havet. Detta boplatsmaterial har alltså hamnat på platsen innan lera avsattes.

Fördelningen av flintavslag, keramik och bränd lera redovisas på fig 3-5. Vid grävningen samlades fynden in från rutor av varierande antal kvadratmeter, de största på 4 kvm med undantag för anläggning 6 där det i slutskedet grävdes större områden. För att få en jämförbar bild av fyndfördelningen har därför fördelningen räknats ut per kvadratmeter. Vid ojämnt värde har fördelningen mellan rutorna gjorts i ordningen sydost-sydväst-nordost-nordväst d v s om fyndmängden för 4 kvm är 5 så fördelas detta enligt

1	1
1	2

och om den är 7 enligt

1	2
2	2

Detta kan leda till någon missvisning men denna bör vara obetydlig.

För området öster om profil II är förhållandena något mer komplicerade då de ytor som upptogs före avbaningen ej överensstämmer med rutsystemet. Hänsyn till de tidigare fynden har ej tagits vid sammanställningen (se markering på fig 3-5) varför missvisningen inom denna del kan vara större. Fördelningen visar att flintavslagen finns över hela boplatssytan med någon övervikt för anläggning 6 och området omedelbart söder om denna. Keramikfördelningen (fig 4) uppvisar samma bild med den skillnaden att keramik saknas nästan helt utanför anläggning 6. Den brända leran saknades så gott som helt i anläggning 6 (fig. 3). Ett visst samband mellan förekomsten av bränd lera och flertalet framkomna anläggningar tycks föreligga.

En rund stenkrets bestående av 8 stenar, anläggning 2, en eventuell rektangulär stenpackning, anläggning 4 och en liten rund stenpackning, anläggning 1, tolkas som förmodade huskonstruktioner. I anslutning till stenkretsen fanns ett par små gropar, den ena med fyllning av kol och skörbrända stenar, anläggning 8, tolkad som hård och den andra med lerfylld botten anläggning 9. Hela platån var röjd från sten som lagts intill bergskanten i norr, anläggning 6. I och i anslutning till denna stenvall fanns också ett mer eller mindre kraftigt kulturlager. I botten på detta fanns ett par gropar, anläggningarna 10, 11. Anläggning 3 förmodas vara ett odlingsröse medan anläggning 7 ej kunnat tolkas.

Inom området konstaterades alltså följande anläggningar (fig 7):

Anl nr	Beskrivning	Tolkning
1	stenpackning	stensatt ingång?
2	stenkrets	hyddbotten
3	stenpackning	odlingsröse
4	stenpackning	huskonstruktion?
5	mörkfärgad grop	avfallsgrop?

Anl nr	Beskrivning	Tolkning
6	stensamling med kulturlager	fortida röjningssten kulturlager
7	mörkfärgning	?
8	grop m kol, skörbrända stenar	hård, tillhör anl 2
9	grop m lerbotten	? tillhör anl 2
10	mörkfärgad grop	? tillhör anl 6
11	mörkfärgad grop	? tillhör anl 6

Anläggningarna beskrivs nedan i nummerordning med undantag för anläggningarna 8 och 9 som beskrivs tillsammans med anläggning 2 och anläggningarna 10 och 11 som beskrivs under anläggning 6.

Anläggning 1, stenpackning

Läge: Områdets sydvästra del, på lera, där marken började slutta ned mot åkern (fig 7,30,31).

Beskrivning: Närmast rund stenpackning, diam 0,5 m (fig 11, 33). Den var uppbyggd av ett lager 0,05-0,25 m stora oregelbundet runda stenar. Den omgivande leran var i ytan uppblandad med små korn av bränd lera och kol, som ej gick att tillvarata. Stenpackningen låg klart skild genom ett lerlager från underliggande naturliga stenlager (fig 11).

Anläggning 2, stenkrets

Läge: Mitt på platån (fig 7,30,31).

Beskrivning: Rund krets av stenar, diam 3,6 m (fig 15,30-32,34). Stenarnas antal var 8, ca 0,2-0,4 m stora. Området inom stenkretsen var röjt från sten med undantag för ett flintblock (storlek 0,2x0,2x0,15 m) och intill detta några småstenar i centrum. Sydost om stenkretsen fanns rätt mycket sten (fig 30, 31). Inom stenkretsen bestod fyllningen av något grusig moblandad sand. Omedelbart innanför kretsen fanns en fördjupning fylld av något humusfärgad sand (fig 16). Stenarna som ingick i kretsen låg på ett tunt lager (3 cm) av humusfärgad sand (fig 17). Intilliggande stenar låg däremot direkt i ljus sand. Stenarna var förmodligen ej nedgrävda utan hade lagts på en ursprunglig markyta. Stenarnas ytor avvägdes och skillnaden i höjd var 15 cm.

Intill en av stenarna i kretsens nordöstra del, utanför kretsen fanns en rund fördjupning med rundad botten anläggning 8 (fig 15), diam 0,4 och djup 0,2 m (fig 18). Gropens fyllning var mörkfärgad och kolblandad. De fåtal stenar som fanns i den var skörbrända. I själva gropen fanns enstaka stycken bränd lera och några få brända ben. Dessa ben har bestämts till svin (tam)?

Kolet i härden har C14-daterats till 275[±]105 f Kr. Inom stenkretsen i dess norra del fanns en rund grop, anläggning 9 (fig 15). Gropens

diam var 0,3 m och dess djup 0,2 m och den hade rundad botten (fig 19). Den gick ned i det ovan nämnda grus- och stenlagret och om någon sten ingått i gropens konstruktion gick ej att avgöra. Fyllningen var svagt humusfärgad. Botten var fylld av bränd lera (fynd 229) med en tjocklek av minst 6 cm och en utsträckning av minst 10x10 cm. Leran var delvis upplöst i ytan och den hade helt plan yta nedåt mot gropens botten.

Anläggning 3, stenpackning
Läge: På lera i slutningen ned mot åkern i sydost (fig 7,30,31).

Beskrivning: Närmast rund stensamling, diam 2,4 m, uppbyggd av 0,1-0,3 m stora rundade stenar (fig 30, 35). Nordöstra kanten skadades vid maskinavbaningen. Anläggningen låg ovanpå lerlagret i ett humusfärgat sandlager och var klart skild från underliggande naturliga stenlager (fig 10).

Anläggning 4, stenpackning

Läge: På platån i östra delen (fig 7,30,31).

Beskrivning: Något oregelbundet rundad eventuellt rektangulär stenpackning av ojämnt stenmaterial, stenstorlek 0,2-0,3 m (fig 30,35). Stenarna låg i ett humusfärgat moigt sandlager och stenpackningens yta låg endast 5-10 cm under grästorvsytan. Anläggningen var svårare att skilja från det underliggande naturliga stenlager än anläggning 3 (fig 10). Denna skillnad kan bero på att underlaget var av sand och att stenarna trängt ned i denna. Anläggningen föreföll dock jämfört med anläggning 3 vara mera anlagd, vilket syntes i profilen (fig 10) men dock inte i plan (fig 30). Området norr om stenpackningen mellan denna och stenkanten (anläggning 6) var mycket fyndrikt framför allt fanns här bränd lera (fig 3). Inom detta område fanns enstaka 0,3 m stora stenar.

Anläggning 5, mörkfärgad grop
Läge: Intill stenpackningen (anläggning 6) vid bergskanten i norr i områdets västra del (fig 7).

Beskrivning: Troligen rund grop, diam 0,7 m, djup 0,4 m med rund botten och fylld med mörkfärgad något fläckig sand (fig 8). Västra delen av gropen togs bort i samband med grävandet av schakt P (fig 6). Gropen var till skillnad från omgivande mark så gott som stentom. Inget enda fynd fanns vid genomgrävning av dess östra del.

Anläggning 6, kulturlager och stensamling

Läge: Längs bergskanten i norr (fig 7,30,31).

Beskrivning: Oregelbunden stensamling, längd ca 20 m och bredd 2-6 m. Stensamlingen låg intill bergskanten (fig 36). Den var högst intill denna och sluttade ned mot platån. I och omedelbart söder om stensamlingen

fanns ett mer eller mindre mörkfärgat delvis kol-inblandat kulturlager (fig 8-10). Detta lager var mäktigare i området väster om torvprofilen (profil II) medan det nästan saknades i östra delen. Lagret genomgrävdes ej fullständigt. Kol insamlades från olika nivåer. Dessa har C14-daterats och givit dateringarna 1415 ± 130 , 1450 ± 100 och 1555 ± 110 f Kr. Kulturlagret var mycket rikt på fynd av flinta och keramik (fig 4,5). Dessutom fanns ett par slagglumpar, vilka har analyserats och förmodats vara slaggad sten. Stenvallen var uppbyggd av 2-3 lager mestadels 0,4-0,5 m stora stenar (fig 8). Åt väster fortsatte vällen i en förmodligen naturlig stenanhopning vid bergskanten. Stenstorleken var här betydligt mindre, 0,2 m.

Botten på det mörkfärgade lagret var delvis ojämn och hade åtminstone 2 runda gropar anläggning 10 och 11 (fig 7). Anläggning 10 hade rund botten, diam 0,15 m och djup 0,15 m. I botten av gropen fanns en decimeterstor sten med plan ovansida (fig 14). Anläggning 11 hade likaså rundad botten och 0,2 m i diam och 0,15 m djup. Norr om anläggning 11 framkom ytligt i stenvallen ett större område med kolat trä, fynd 232. Kolet har C14-daterats till 635 ± 100 f Kr.

Anläggning 7, mörkfärgning
Läge: I västra delen, mitt på platån (fig 7).
Beskrivning: Oregelbunden mörkfärgning med eventuellt tillhörande stenkonstruktion (fig 12). Den hade närmast oval form, 8x15 cm stor och rundad botten, ca 10 cm djup (fig 13). Den framträdde vid nedrensning som en kvadratisk mörkfärgning. Området inom begränsningen för anläggningen var mycket fläckigt.

SAMMANFATTNINGSTABELL FÖR HELA FYNDMATERIALET

Flinta	st
Knackstenar	
Knackstenar	2
Knacksten, fragment	1
Kärnor	
Kärnor	16
Knutor	11
Kärnredskap tillhuggna	2
Tillslagna flintstycken	2
Kärnredskap flathuggna	--
Kärnredskap slipade	--
Avslagsredskap tillhuggna	
Skivskrapor	2
Skrapor	5
Skrapa, fragment	1
Borr	3
Pilspets, fragment	1
Hjärtformad pilspets	1
Avslag m retusch	9

		st	
	Avslag m retusch?	1	
	Avsl m ret (förarb t redskap)	1	
	Avslagsredskap flathuggna		
	Avslag m ret (flathugget?)	1	
	Fragm av flathugget redskap	1	
	Avslagsredskap slipade		
	Avslag av slipat redskap	1	
	Obearbetade avslag		
	Avslag	1951	
	Kärnuppfriskningsavslag	1	
	Övrig flinta		
	Flinta övrig	2442	
B e r g a r t			gr
	Bryne	2	46
	Bergart		35
	Stenkula		28
	Kvarts		2
	Kvartsavslag	1	10
Ö v r i g t			
	Pimpsten		7
	Brända ben		3
	Slagg		108
	Slagg?		12
	Slaggad lera		8
	Formad lera		12
	Harts		1

BESKRIVNING AV FYNDMATERIALET

Föremålen av flinta utgörs av:
Skrapor, som dels är relativt stora och kraftiga skivskrapor och dels små mycket tunna skrapor (fynd 117, 216, fig 45, 46). Två pilspetsar finns från boplatsen dels en något fragmentarisk tångepilspets (fynd 127) och dels en hjärtformad pilspets (fynd 52, fig 41). Del av flathugget redskap finns också bland fynden (fynd 158). Små borrar finns i tre exemplar (fynd 57, 125, 180, fig 42-44). Kärnor och knutor finns. Kärnorna är dels oregelbundna

med undantag för två relativt stora närmast cylindrisk kärnor (fynd 105,109).

Bland flintavslagen finns dels vitpatinerade avslag, vilka förmodas härröra från den närbelägna mesolitiska boplatsen Björlanda 244. Övriga avslag är oftast oregelbundna, mycket tunna och ungefär lika breda som långa. Spån saknas så gott som helt. Flera flintor bär spår av bränning.

Keramiken är relativt grov. I ett fall magrad med glimmer (fynd 131). Tjockleken varierar från ett par millimeter och upp till 0,5 cm. De mynningskantbitar som finns visar en avrundad mynningskant med ett par undantag där kanten är tvärt avskuren. Kanten verkar huvudsakligen vara rak med någon liten utåtböjning i ett par fall. Tre skärvor är ornerade, i två fall med snoddornering (fynd 181, 186, fig 38,39) och i ett fall med gropar (fynd 196, fig 40). Flera skärvor har en beläggning, i ett fall även på utsidan (fynd 191).

Den brändaleran har mer eller mindre otydliga avtryck av kvistar. I ett fall förekommer avtryck av löv (fynd 74). Även fröavtryck finns i ett enstaka fall (fynd 152).

Bland övriga fynd märks två fragmentariska brynen (fynd 88,212, fig 47) och tre slagglumpar (fynd 104,123,180). Slaggen har en glasartad och mångfärgad yta. Den har analyserats och förmodas vara slaggad sten.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Björlanda 242

Vid maskinavbaning av boplatsytan kunde inga konstruktioner eller färgningar iakttagas utöver det naturliga mörkfärgad ytskiktet och en ca 1x2 m stor ljusgul lerfläck i östra delen. Området var helt stenfritt och sumpigt.

Lagerföljden utgjordes av ett ytskikt som var lerblandat till ett djup av 15-20 cm (fig 25,26), därunder ett sandlager som mot botten var mer finkornigt. Sanden var rostfärgad förmodligen beroende på järnutfällningar. Lerlagret var efter ett par dagars torka fuktigt medan den underliggande sanden var torr.

Fynden fördelade sig över den undersökta ytan enligt: Rutorna 1-8 i områdets södra del (fig 21) gav otydligt med fynd, endast flinta och ett litet stycke bränd lera (fig 23,24). Fynden låg där huvudsakligen i bottenskiktet. Rutorna 9-14 (fig 21) intill bergskanten i norra delen gav däremot rikligt med bränd

lera (fig 23), keramik (fig 22) och enstaka flint-avslag (fig 24). Här låg fynden huvudsakligen i lerlagret och där fanns åtskilligt med kol och bränd lera som ej kunde tillvaratagas på grund av att de var helt upplösta. Genom rutorna 1,2,3 och i anslutning till rutorna 9,11 och 13 drogs ett schakt i nord-sydlig riktning (fig 21,25).

49294:

Fyndtabell

Fynd nr	Grävn. enhet	Ker. orn.	Ker. oorn.	Bränd lera	Kol	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt		
		gr	gr	gr	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	art	st	gr
1-3	1	Ytpl		3		1	9	3	69						
4-8	26	Ytpl		8	<1	3	40	4	44						
9	2	M1				1	<1								
10-11	3	M2				2	24	2	2						
12-13	1	M3		1		2	26								
14	5	M4						3	69						
15-16	6	M4				1	8	1	46						
17	7	M5				1	91								
18-20	9	M7			<1	1	12	3	48						
21-22	10	M8				2	1	3	85						
23-26	11	M9	40	39		3	8	1	42						
27	12	M9						3	87						
28-31	13	M10	3	9		1	8	1	100				Pimpsten		1
32-35	14	M11		2		2	37	8	488						
36	15	M11			<1										
37-39	16	M12		<1		3	17	3	42						
40-43	17	M13	5	2		1	88	2	11						
44-47	18	M13	<1	7		2	11	2	72						
48-52	19	M13	5	100	<1			4	100				Pimpsten		<1
53-54	20	M13	14							Tillsl flintst	1	29			
55	27	M13						1	124						
56-59	21	M14	4	12		3	42	3	52						
60-64	22	M14	36	29	<1	1	1	2	31						
65-68	28	M14	12	<1		6	79	2	190						
69	30	M15		6											
70-72	31	M16		10		2	9	5	53						
73-74	32	M18				3	3	3	13						
75	33	M18				1	2								
76-78	34	M19				1	7	1	1						
79-83	23	Sch	13	36	<1	7	108	4	32				Slagg		87
84-87	24	Sch	2	1	<1			4	238						
88	25	Sch						2	<1						
89-90	29	Sch				1	153	5	461						
Summa			143	260	7	51	785	75	2501		1				

SAMMANFATTNINGSTABELL AV HELA FYNDMATERIALET

Flinta	st
Knacksten	--
Kärnor	--
Kärnredskap tillhuggna	
Tillslaget flintstycke	1
Kärnredskap flathuggna	--
Kärnredskap slipade	--
Avslagsredskap tillhuggna	--
Avslagsredskap flathuggna	--
Avslagsredskap slipade	--
Obearbetade avslag	
Avslag	51
Övrig flinta	
Flinta övrig	75
Bergart	--
Övrigt	
Keramik oornrad	143 gr
Bränd lera	260

Kol	5 gr
Pimpsten	2
Slagg	87

FYNDBESKRIVNING

Flintan utgörs delvis av avslag och ett något tveksamt tillslaget flintstycke (fynd 20). Avslagen är oregelbundna och några av dem är mycket tunna. Flera av dem bär spår av bränning.

Keramiken är oornerad. En skärva har glättad yta (fynd 20). Skärvorna är genomgående svagt buktiga och en skärva har en klar böjning med konkav utsida (fynd 22). Två små bitar av mynningskant finns (fynd 13, 22). Dessa visar en 0,5 cm tjock, tvärt avskuren mynningskant. Skärvornas tjocklek varierar mellan 0,5-1,0 cm. Godset är finmagrat med glimmer.

Den brändan lera är i flera fall klart formad, och i ett fall ornerad med närmast trekantiga gropar. Dessa tillhör förmodligen skeldbockar (fynd 19, fig 48). Även för dessa är magringsmaterialet glimmer.

En slaggklump (fynd 23) som låg i ytan efter maskinavbaningen har analyserats och visat sig innehålla något järn men ej i så hög halt att det är järnslag.

Bland fynden finns också några bitar pimpsten.

FOSFATKARTERING (fig 20)

Björlanda 242, 268

Boplatsen vid 268 och områdena väster och öster om denna, åkern söder om boplatsen till och med boplatsen 242 fosfatkarterades. Denna kartering gav värden mellan 15 och 100 P⁰. De högsta värdena fanns inom området för anläggning 6 på boplatsen 268. Undantag för detta är provet längst mot öster, vars höga värde kan bero på den mesolitiska boplatsen Björlanda 244. Över den övriga boplatsytan för 268 var värdena genomgående relativt höga medan de var något lägre för åkerområdet. För 242 var värdena låga med undantag för det prov som togs inom det fyndrika området i norra delen. Detta prov gav 70 P⁰.

SAMMANFATTNING

Undersökningen omfattade två boplatser som låg på var sin sida av en lerig åker, genom vilken rannen bäck (fig 1). Björlanda 268 låg norr om åkern medan Björlanda 242 låg söder om åkern.

Björlanda 242 låg på en platå och var helt omgiven av små bergknallar (fig 37). Inga konstruktioner eller kulturlager fanns. Fynden utgjordes av oornerad keramik, bränd lera, bland vilken fanns formade delar som förmodligen tillhört

en s k eldbock (fig 48), en slaggklump, pimpsten och flinta.

B j ö r l a n d a 2 6 8 låg på en platå mellan en bergskant och åkern (fig 30). På denna platå fanns flera anläggningar (fig 7,30,31). En rund stenkrets bestående av åtta stenar (anläggning 2, fig 15,34), en eventuellt rektangulär stenpackning (anläggning 4, fig 35) och en liten rund stenpackning (anläggning 1, fig 33) tolkas som förmodade huskonstruktioner. I anslutning till stenkretsen fanns ett par små gropar (fig 15), den ena med fyllning av kol och skörbrända stenar tolkad som härd (anläggning 8) och den andra med lerfylld botten (anläggning 9). Hela platån verkade röjd från sten som lagts intill bergskanten i norr (anläggning 6, fig 36). I och i anslutning till denna stenvall fanns också ett mer eller mindre kraftigt kulturlager. I botten på detta fanns ett par gropar (anläggningarna 10,11). Anläggning 3 förmodas vara ett odlingsröse medan anläggning 7 ej kunnat tolkas.

Fynden från området utgjordes av bränd lera, keramik, varav några bitar ornerade, slagg, pimpsten och flinta. Fynden fördelade sig så att den brända leran i viss mån sammanföll med de förmodade huskonstruktionerna (fig 3). Keramiken (fig 4) och den slaggade stenen fanns huvudsakligen i och i anslutning till anläggning 6 liksom flintavslagen, vilka dock fanns spridda över hela området i övrigt också (fig 5). Bland flintföremålen finns en del skrapor (fig 45,46), ett par pilspetsar, varav den ena hjärtformad (fig 41), del till ett flathugget redskap, tre små borrar (fig 42-44).

Kol från anläggning 8, härden, har C14-daterats till 275^{+105} f Kr och från tre olika nivåer i anläggning 6 har dateringarna blivit 1415^{+130} , 1450^{+100} och 1550^{+110} f Kr, medan kolkoncentrationen ytligt i anläggning 6 har givit dateringen 635^{+100} f Kr.

TOLKNING

Allmänt för området gäller att åkern mellan de två boplatserna såväl under brons- som järnålder bör ha erbjudit ett utmärkt bete. Den genom åkern rinnande bäcken försåg området med färskvatten. Närheten till bronsålderssundet (fig 2) är också av vikt och ännu vid järnålderns början gick här in en havsvik ungefär i höjd med boplatserna.

B j ö r l a n d a 2 4 2 Området är idag något sumpigt och verkade föga lämpligt för en bosättning. Vid provgrävningen 1971 (not 2) gav dock provgroparna runt omkring mycket få fynd, närmast omkring boplatserna enstaka flintavslag och längre mot väster också någon enstaka krukskärva. Någon bosättning i närheten för vilken detta fyndlager

i så fall skulle vara en avskrädeshög fanns inte.

Boplatsen saknade som ovan framgått ett egentligt kulturlager och några som helst antydningar till konstruktioner kunde ej heller konstateras. Den fyndförande delen uppvisade ett förhållandevis högt fosfatvärde (fig 20). Fynden kan härröra från ett tillfälligt uppehåll på platsen.

B j ö r l a n d a 268 Denna plats bör tolkas så att det här förekommit bosättning under, en, eller möjligen flera, perioder. För flera perioder talar Cl4-värdena som dels ligger samlade i tidig bronsålder dels ett i romersk järnålder och ett i yngre bronsålder. Platån för själva boplatsen har i sen tid använts som betesmark, vilket väl rundättna enar vittnade om. Den kan möjligen tidigare varit odlad. Mot detta talar dock den ytligt liggande stenpackningen i anläggning 4. Området bör tolkas så att man här innan bosättningen röjt undan sten. Dessa stenar har lagts på den naturliga stenvallen intill bergskanten (anläggning 6). Bergskanten har ännu idag flera lösa stenblock och stenvallen består delvis av från berget nedrasad sten. På den således relativt plana och stenfria ytan har sedan anlagts hus av varierande utseende. Odlingsssten från åkern nedanför har samlats på platån efteråt. A n l ä g g n i n g 3 liksom efter hela kanten förekommande lösa stenblock (dessa försvann vid maskinavbanningen utom inom det handavtorvade området i västra delen, fig 7,31 (har tolkats som odlingsssten från åkern.

A n l ä g g n i n g 6 utgjordes alltså av naturligt anhopad sten, från berget nedrasad och från platån av människor undanröjd sten. Mot att anläggningen skulle vara del av en huskonstruktion talar det faktum att bränd lera saknas genomgående i själva stenpackningen, den ansenliga längden och den totala avsaknaden av rester efter en motstående vägg längre ned på platån. I anslutning till stenpackning har man tydligen lagt avfall, därav kulturlagret. Som avfallsgrop bör också anläggningarna 5,10 och 11 räknas. Anläggning 10 har i botten en sten vilket skulle tyda på att gropen är ett stolphål. Jag tror dock att detta är en tillfällighet.

Huskonstruktioner är följande: a n l ä g g n i n g 1 som utgjordes av en mindre stenpackning där sanden i ytlagret övergick i lera vill jag tolka som en stensatt ingång till ett hus. Området norr om stensättningen var relativt rikt på fynd av bränd lera. Några rester från huset i övrigt kunde ej konstateras.

Den nordväst om anläggningen belägna a n l ä g g n i n g 7 kan möjligen vara ett stolphål. Denna

anläggning bör dock snarast tolkas som ett övergivet rättbo som fyllts med mörkfärgad sand.

A n l ä g g n i n g 2 tolkas som hyddbotten. På grund av markförhållandena, grusig sand, kunde ej hyddans botten urskiljas. Stenarna i kretsen kan ha utgjort stöd för stolpar. Några stolphål omedelbart innanför stenarna kunde dock ej konstateras. A n l ä g g n i n g 8 omedelbart intill stenkretsen är en härd. Ingenting vid grävningen tydde på att härden och stenkretsen skulle ha tillkommit vid olika tidpunkter. Den lerfyllda gropen a n l ä g g n i n g 9 inne i stenkretsen bör tolkas som förrådgrop av något slag. Varför den i så fall fyllts med lera i botten är svårt att säga. Leran var upplöst i ytan och kan ha haft en fortsättning uppåt. Märkligt är att leran hade slät undersida. Detta visar att lerklumpen formats och bränts innan den placerades i gropen. I och i anslutning till gropen fanns ej minsta spår av bränning.

A n l ä g g n i n g 4 bör tolkas som ett golv eller del av ett golv till en hydda. Några spår av stolphål fanns ej. Förekomsten av bränd lera var liten på stenpackningen men i anslutning till densamma var den däremot riklig. Särskilt riklig var förekomsten på området mellan denna anläggning och stenkanten norr därom. Det är också möjligt att inom detta område urskilja en rund konstruktion av stenar (fig 30) som i så fall skulle utgöra rest av en liknande dock mindre regelbunden anläggning som anläggning 2.

DATERING OCH UTVÄRDERING

B j ö r l a n d a 242 Enda möjligheten till datering är genom fynden. Dessa skiljer sig från 268. Flintmängden är i förhållande till övriga fynd mindre och keramikmängden förhållandevis större. Keramiken är av annan karaktär än från 268 och bland skärvorna finns också en bit med glättad yta. De formade styckena bränd lera förmodas tillhöra s k eldbockar. Dessa förekommer i Skåne, Danmark och Tyskland (not 3). Enstaka exemplar är också kända sedan tidigare från Västsverige. Inom Göteborgsområdet har två fynd gjorts, från en förromersk boplats vid Tynnered (not 4) och från kulturlagret i anslutning till det förromerska gravfältet vid Backa Röd (not 5). Ytterligare ett västsvenskt fynd är från en boplats i Sköllunga, Ucklums socken, Bohuslän (not 6). Eldbockar dateras till tiden från yngre bronsålder (1 enstaka fynd, not 6) och fram till äldre romersk järnålder (not 7). Trolig datering av denna boplats är alltså förromersk järnålder eller eventuellt äldre romersk järnålder.

B j ö r l a n d a 268 Bland a n l ä g g n i n g a r n a på boplatsen är det två som har

paralleller i andra områden, nämligen den runda hyddbotten, anläggning 2 och den lerklädda gropen anläggning 9. Övriga anläggningar är av alltför allmän karaktär.

Runda hyddor av skiftande utseende förekommer under hela den förhistoriska tiden. Vid sidan av nedgrävda grophus av rund form är de av tre typer dels med golvet täckt av stenpackning (not 8), dels markerade endast med stolphål (not 9) och dels med en mer eller mindre gles stenkrets runt ett stentomt parti. Till den sistnämnda gruppen hör anläggningen på Lillebyboplatsen.

En hyddbotten med detta utseende men med tätt lagda stenar i kretsen har undersökts vid Multorp, Tanums socken, Bohuslän (not 10). Den var något oval 2x2,4 m med en härd inne i hyddan. Den dateras genom fynd av en tångepilspets till gropkeramisk tid. Frödin anser att den till formen närmast liknat en lappkåta med en trästomme med flätat ris täckt av torv eller hudar. Hyddbotten med glest lagda stenar i kombination med stolphål finns från Norge (not 11). I detta fall är diametern endast 1,5 m. Den dateras genom fynd av yxor till senneolitisk tid. Också från andra håll i Norge finns uppgifter om runda hyddor med stensatta stolphål (not 12). Tätt lagda stenkrets finns också belagd på uppsvenskt område (not 13) och i Skåne (not 14). I Hästefjordsområdet i Dalsland har det undersökts en rund hydda. Kretsen var i detta fall varken tätt eller glest lagd (not 15). Direkt jämförbar med anläggningen i Lilleby är en nyligen framgrävd hyddbotten av ungefär samma dimensioner och likaså med en härd utanför men i omedelbar anslutning till den glest lagda stenkretsen. Denna har kommit fram vid Riksantikvarieämbetets undersökningar i Lyse, Bohuslän (not 16). Preliminär datering är i detta fall på grund av fynd av keramik och tvärpilar mellaneneolitikum. Fragment av degel hade också påträffats i anslutning till densamma.

Beträffande den lerklädda gropen, anläggning 9, har en liknande grop tidigare undersökts på en bronsåldersboplats på andra sidan bronsåldersundet, också den belägen i Björlanda socken, fornlämning nr 12:S 79 (not 17). Stina Andersson vill koppla ihop den med bronsgjutning. Också på andra håll kopplas lerklädda gropar ihop med bronsgjutning (not 18). En annan tolkning i de fall där inget spår av bränning syns i anslutning till gropen är att den använts för förvaring av vatten eller bröd (not 19). Avsaknaden av spår av bränning i gropen på Lillebyboplatsen tyder här på att den snarast använts på sistnämnda sätt. Det faktum att det på boplatsen inte fanns minsta spår av bronshantering

styrker detta.

För föremålen gäller att flintavslagen har de drag som anses typiska för bronsåldersflinta: tunna "fyrekantiga" avslag och avsaknaden av spån. Detta gäller också skraporna som dels är tunna skivskrapor och dels kraftiga skrapor.

Fyndet av hjärtformig pilspets begränsar dateringen till senneolitikum eller bronsålder, likaså fragmentet av ett flathugget redskap. Hjärtformiga pilspetsar förekommer bl a bland materialet från det till bronsålder daterade boplatsten vid Bokenäs gamla kyrka i Bohuslän (not 20). Små borrar av den typ som finns på Lillebyboplatsten är ett vanligt inventarium på de skånska bronsåldersboplatserna (not 21) enstaka finns också från Halland (not 22). De förekommer också i rösen och stensättningar inom Göteborgsområdet (not 23). Någon uppgift om datering till annan tid än bronsålder för denna redskapstyp har jag ej kunnat finna.

Den ornerade keramiken går ej att datera närmare. Endast några få mynningsskärvor avslöjar något om käriformen och detta ger inga särpräglade drag. Ett av kärilen skiljer sig i fråga om godset från de övriga. Det är ett käril som hittades ett stycke ut i åkern (fynd 131) som har ett gods magrat med glimmer. Samma typ av magring med glimmer finns på ett par eldbockar från en boplatstid daterad till förromersk järnålder i Västra Frölunda (not 24). Skärorna hittades tillsammans med enstaka kolbitar. Dessa var dock för få för att göra en C14-datering. De fåtal ornerade keramikskärvor som fanns är ornerade på två sätt: gropar och snörörnering. Gropar är en mycket enkel form av ornering. Den förekommer under olika tider och finns såväl under bronsålder som järnålder i Norge (not 25). Yttäckande dekor av gropar finns också belagd i Skåne från bronsålder (not 26). Angående snörörneringen tycks den finnas mycket levande i Norge åtminstone under tidig senneolitisk tid (not 27). En skärva med snörörnering också på snedden finns från en hällkista, belägen i anslutning till en bronsåldersboplatstid i Lundby socken på Hisingen. Hällkistan dateras till senneolitikum-äldre bronsålder (not 28). Snörörnering har också förekommit i Västsverige under förromersk tid (not 29).

Endast några få boplatser daterade till bronsålder är kända inom västsvenskt område. Av dessa finns en med huskonstruktion. Denna boplatstid på Rörs mark också i Björlanda socken ungefär mitt över bronsålderssundet från Lilleby, dateras till yngre bronsålder (not 30). En jämförelse med fyndmaterialet ger vissa differenser. Borr finns men dessa är

grövre. Hjärtformade pilspetsar finns företrädda. Keramiken är till övervägande del rabbad och i fyndmaterialet ingår också degelfragment. Huskonstruktionen är rester av ett avlångt torvhus.

Inom Göteborgsområdet har också undersökts några boplatser med skärvstenshögar, samtliga daterade till yngre bronsålder Bräcke i Lundby socken (not 31), Östergärde i Björlanda socken (not 32), Skogome i Säve socken (not 33) och Holm i Tuve socken (not 34). I Tuve socken har också undersökts en boplatz i anslutning till ett neolitiskt gravfält (not 35).

Enstaka bronsåldersboplatser är också kända i Halland och Bohuslän (not 36). Någon direkt motsvarighet till Lillebyboplatzen har ej påträffats vid genomgång av litteratur och granskning av fyndmaterialet från bronsåldersboplatser inom Göteborgsområdet.

Lillebyboplatzen bör alltså dateras till bronsålder och förmodligen dess äldre del. Eventuellt kan bosättning också ha förekommit här senare, under förromersk järnålder. Anläggning 2 med till denna hörande härd skulle i så fall på grund av C14-dateringen tillhöra detta senare skede. Man kan också eventuellt tänka sig en kontinuerlig bosättning från äldre bronsålder fram till förromersk järnålder. Mot detta talar den inte alltför stora fyndmängden. Jag vill helst se det som endast en bosättning under en relativt begränsad period under äldre bronsålder.

SUMMARY

The investigation comprised two settlements, situated on either side of a clayey field cut across by a brook (fig. 1). Björlanda no. 268 was situated on the north side and no. 242 on the south side of the field.

Björlanda no. 242 occupied a plateau and was surrounded on all sides by small knobs of rock (fig. 37). No culture layer or structures were found. The finds consisted of undecorated pottery, burnt clay, including shaped pieces which are probably part of a fire-dog (fig. 48), a lump of slag, pumice-stone and flint. The pottery with a burnished surface and the supposed fire-dog date the settlement to the Pre-Roman Iron Age or possibly the Early Roman Iron Age.

Björlanda no. 268 was situated on a plateau between a hill-side and the field (fig. 31). There were several structures on this plateau (figs. 7, 30, 31). A circle of eight stones (structure 2, figs. 15, 34), and a small round stone paving (structure 1, fig. 33)

have been interpreted as probable remains of house constructions. Close to the circle of stones were a couple of small pits (fig. 35). One of the pits was filled with charcoal and brittle-burnt stones and is likely to have been a hearth (structure 8). The bottom of the other pit was filled with clay (structure 9). The whole plateau seemed to have been cleared of stones which had been piled up close to the hill-side in the north (structure 6, fig. 36). In and around this stone-wall was a culture layer of varying thickness. In the bottom of this layer were a couple of pits (structures 10,11). Structure 3 is interpreted as a cairn of clearance stones. It has not been possible to determine the purpose of structure 7.

The finds from the site comprised burnt clay, pottery, including many decorated sherds, slag, pumice-stone, and flint. The finds were distributed in such a way that the burnt clay partly coincided with the supposed house constructions (fig. 3). The pottery (fig. 4) and the slag were mainly found in or near structure 6. The flint has the same distribution but was also found scattered over the other parts of the site (fig. 5). The flint objects include some scrapers (figs. 45,46), a couple of arrowheads, one of which is heart-shaped (fig. 41), a fragment of a flat flaked flint tool, and three small awls (figs. 42-44).

C14-analysis of charcoal from structure 8, the hearth, has given a date of 275 ± 105 B.C. and from three different levels in structure 6 have been obtained the dates 1415 ± 130 , 1450 ± 100 , and 1550 ± 110 B.C. A concentration of charcoal from the surface of structure 6 has been dated to 635 ± 100 B.C.

After a comparative study of structures and finds, the author dates the Lilleby settlement to the Bronze Age, probably its early part. The settlement may have lasted for a long period of time and was possibly continuously inhabited up to the Pre-Roman Iron Age. The distribution of the dates obtained through the C14 method is an argument in favour of this theory whereas the small amount of finds speaks against it. The author would suggest that the settlement was used during a comparatively limited period in the Early Bronze Age.

Berit Sandberg

Noter:

- 1) Olsson, H. Bronsålderssundet. Göteborgs arkeologiska museums årstryck 1970. Göteborg 1971. Sid 33-37.
- 2) Andersson, S. Syrhåla, Göteborg. Boplatssområde sonderingsgrävning. Fyndrapporter 1972. Sid 1 ff.
- 3) Becker, C.J. De gådefulde lerblokke fra ældre jernalder. Kuml 1970. Sid 145 f.
- 4) Cullberg, C. Tynnered hällkista-boplat-gravfält. Fynd 1965. Sid 39 f.
- 5) Lundberg, M. Backa Röd, Göteborg. Gravfält och boplatssområde förromersk järnålder 16:31. Fyndrapporter 1971. Sid 211.
- 6) Särilvik, I. Två utgrävningar i Södra Bohusläns inland. Bohusläns hembygdsförbunds årsskrift 1968. Sid 47 f.
- 7) Holmberg, R. A dwelling site in Malmö from early Iron Age. Medd. fr. Lunds univ. hist. museum 1964-65. Sid 256,258.
- 8) Saraauw, G.-Alin, A. Götaälvsområdets fornminnen. Göteborg 1928. Sid 161,255 f.
- 9) Lindqvist, S. En uppländsk gårdsanläggning från stenåldern. Fornvännen 1916.
- 10) Frödin, O. Tanums härads fasta fornlämningar. Bidrag till kännedom om Göteborgs och Bohusläns fornminnen och historia 8. Sid 424-427.
- 11) Björn, A. Et stenaldersfund fra Nordfjord. Naturen 1918. Sid 370 ff.
- 12) Gjessing, G. Norges steinalder. Oslo 1945. Sid 178,179.
- 13) Schönback, B. Bronsåldersbygd i Mälardalen. Tor 1959. Sid 58.
- 14) Petrè, R. En bronsåldersboplat i Bromölla. Skånes hembygdsförbunds årsbok 1959.
- 15) Larsen, H. Natur- och kulturutvecklingen under stenåldern kring Hästefjorden. Dalia Göteborg 1927. Sid 19.
- 16) Uppgifterna har meddelats muntligt från platsledaren Mats Jonsäter.
- 17) Andersson, S. Boplatssområdet 12:S 79. Fyndrapporter 1970. Sid 366.
- 18) Schönback, B. Bronsåldersbygd i Mälardalen. Tor 1959. Sid 84.
- 19) Moberg, C-A. Gruben mit Lehmauskleidung bei Råga-Hörstad. Medd. fr. Lunds univ. hist. museum 1949. Sid 283.

- 20) Niklasson, N. En forntida boplats vid Bokenäs gamla kyrka. Göteborgs och Bohusläns forminnesförenings tidskrift 1948. Sid 66.
Strömberg, M. Bronzezeitliche Wohnplätze in Schonen. Medd. fr. Lunds univ.hist.museum 1954. Sid 358.
- 21) Strömberg, M. Bronzezeitliche Wohnplätze in Schonen. Medd. fr. Lunds univ.hist. museum 1954. Sid 309, 363.
- 22) Lundborg, L. Undersökningar av bronsåldershögar i södra Halland. Halmstad 1972. Sid 74.
- 23) Andersson, S. Genomgång av flinta i rösen och stensättningar i Göteborg. Manuskript under arbete, GAM.
- 24) Cullberg, C. Tynnered hällkista-boplats-gravfält. Fynd 1965.
- 25) Böe, J. Jernalderens keramikk i Norge. Bergen 1931. Sid 18, fig 14 och sid 22 fig 21.
- 26) Stjernqvist, B. Beiträge zum Studium von Bronzezeitlichen Siedlungen. Lund 1969. Sid 37. Abb 8.
- 27) Sjöldsvold, A. Slettabö i Oгна. Viking 1971. Sid 50.
- 28) Wigforss, J. Bräcke, Göteborg. Boplatssområde bronsålder 15:118-126. Fyndrapporter 1973. Sid 204 ff.
- 29) Cullberg, Kj. Ekehögen och Valtersberg. Zwei Gräberfelder der vorrömischen Eisenzeit in Westschweden. Katalog. Göteborg 1973. Abb 50 Sid 89.
- 30) Andersson, S. Boplatssområdet 12:S 79. Fyndrapporter 1970. Sid 345 ff.
- 31) Wigforss, J. Bräcke, Göteborg. Boplatssområde bronsålder 15:118-126. Fyndrapporter 1973. Sid 193 ff.
- 32) Andersson, S. 12:113, 12:114, Östergärde, Göteborg. Grav- och boplatsskomplex delundersökt. Bronsålder förromersk järnålder vikingatid. Sid 159.
- 33) Lundberg, M. Fornl nr 18:151 inom Göteborgs stad. Fyndrapporter 1969. Göteborg 1969.
- 34) Andersson, S.-Urwitz, L. Holm, Göteborg. Boplatssområde gravfält sonderingsgrävning. Sid 287.
- 35) Cullberg, Kj. Glöstorp i Tuve i en bok om Tuve. Göteborg 1966.
- 36) Strömberg, M. Bronzezeitliche Wohnplätze in Schonen. Medd. fr. Lunds univ.museum 1954. Sid 352 f.
Lundborg, L. Undersökningar av bronsåldershögar i södra Halland. Halmstad 1972. Sid 66.

49295:

:1-3

:4-5

:6-7

:8-9

:10-14

:15-17

:18-20

:21-24

:25-28

:29-32

:33-36

:37-38

:39-41

:42-43

:44-46

:47-48

:49-52

:53-56

:57-60

:61-64

:65-69

:70-74

:75

:76-78

:79-83

:84-85

:86-88

:89-92

:93-95

:96

:97-99

:100-102

:103

:104-107

:108-109

:110

:111

:112

:113-115

:116-118

:119

:120-123

:124-128

:129

:130-133

:134

:135-139

:140-144

:145-146

:147-150

:151-152

:153-154

:155-157

:158-159

:160-164

:165

:166-168

Fynd nr	Grävn. enhet	Ker. orn.	Ker. oorn.	Br. lera	Kol	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt		
		gr	gr	gr	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	art	st	gr
1	Sch XII					2	35	6	391	Kärna	1	78			
2	Det. sch XIV					3	34	6	312						
3	Sch XIII					1	4	1	31						
13	Sch Y					4	220	2	23						
21	Ö om														
22	Sch XII V om		2	8		25	188	31	887	Avsl m ret	1	<1			
	Sch XII			1		5	56	3	20						
4	Yta A			2		16	58	12	396						
17	Yta B		10	2		2	4	2	32						
5	Yta C		44	204		12	82	24	169						
8	Yta C		2	33		5	34	2	81						
10	Yta C		5	71		4	5	2	7						
6	Yta D					2	7	4	12						
12	Yta F			23		11	56	3	74						
7	Yta G					1	1	2	6						
9	Yta H			24		2	1	3	15						
11	Yta I					2	3	3	15						
14	Yta J		6	4		3	11	8	156						
15	Yta K		1	3		10	137	14	312						
16	Yta L			26	1	7	87	12	232						
18	Yta M			3		8	76	11	67				Pimpsten		
19	Yta N		1	180		9	40	11	152	Skrapa	1	61			
20	Yta O					5	69	5	461						
126	Yta P			44		23	99	44	1028						
127	Yta P									Fragm, pilspets	1	4			
	N del		7			5	14	9	248						
130	Yta P														
	S del		58	3	<1	8	28	4	137						
131	Yta P														
	S del		400		2										
184	Intill														
	P I			10		3	13	11	198						
165	P II		10	15		32	242	36	2678						
166	P III			96		21	351	30	1388						
176	Anl 1							2	112						
198	Anl 2					4	36	9	435	Avsl m ret	1	15			
200	Anl 2			3		12	97	31	461						
233	Anl 2							2	109						
	sten III														
234	Anl 2														
	sten IV		10	4	<1	1	7								
235	Anl 2														
	sten V					1	5	1	6						
236	Anl 2														
	sten VI							1	8						
237	Anl 2														
	sten VII							1	42						
238	Anl 2														
	sten VIII					1	2								
210	Mellan														
	P IV o II														
	N om 23		3			30	434	21	265						
211	Mellan														
	P IV o II														
	N om 23					28	224	23	480	Knutor	2	47			
212	Mellan												Bryne	1	15
	P IV o II														
	N om 23		9			27	203	21	698	Knutor	2	85			
213	Anl 6		3		1	32	371	32	1205	Knuta	1	86			
214	Anl 6									Knacksten, fragm	1	168			
	V del				8	8	105	3	45						
215	Fö r k o m m e t		17												
216	Anl 6									Skrapa	1	7			
	V del		5	4	2	24	482	11	61						
217	Anl 6														
	V del		11		1	6	94	7	126	Kärna	1	61			
218	Anl 6														
	V del					3	32	4	90						
219	Anl 6														
	V del			2		6	204	8	63	Knuta	1	30			
220	Anl 6														
	V del					19	49	18	479						
221	Anl 6														
	V del					2	1	3	14						
231	Anl 6														
	V del		19			23	324	4	118						
232	Anl 6				65										
179	Anl 8			9	28	1	4	4	5				Br ben		3
229	Anl 9			282											
139	N om														
	linje 11			8		9	83	26	1766						

*) 5=övre lagret
8=mellersta lagret
10=undre lagret

Fynd nr	Grävn. enhet	Ker. orn.	Ker. oorn.	Br. lera	Kol	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt		
		gr	gr	gr	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	art	st	gr
:169-70	71	15/9 (4)				5	49	1	39						
:171-73	93	15/9 (4)		8		4	15	1	1						
:174-78	96	15/11 (4)		5	1	7	35	4	42				Pimpsten		1
:179	104	15/11 (4)											Bergart	1	13
:180-83		17/11 (8)		12		7	58	5	130				Slagg (saknas)		7
:184-86	45	15/13 (4)				1	4	5	6				Pimpsten		1
:187-93	103	15/13 (2)	17	22	1	5	13	8	44	Avsl m ret	1	2			
:194-93	31	15/15 (4)	7	6		9	52	10	168	Knacksten	1	510			4
:199-201	208	15/15 (2)	2			1	1	4	176						
:202-03	67	15/17 (2)				3	18	1	57						
:204-05	42	15/18 (4)				3	24	7	81						
:206-09	108	15/18 (4)		5		10	125	9	91	Kärna	1	649			
:210-11	175	15/18 (4)				1	8	3	109						
:211-13	50	15/20 (4)				4	11	2	14						
:214-15	106	15/20 (4)				1	20	1	1						
:216-18	65	15/22 (4)		15		1	12	1	3						
:219-21	140	15/22 (4)		1		1	45	1	36						
:222-23	144	15/22 (4)				1	76	2	8						
:224-26	63	15/24 (4)		31		5	16	1	2						
:227	146	15/24 (4)						2	131						
:228-29	190	15/26 (2)				2	8	2	251						
:230-34	59	15/26 (4)	1		1	12	65	8	291	Knacksten	1	140			
:235-36	148	15/27 (4)		1				1	10						
:237-40	85	15/28 (4)		93	1	4	6	6	137						
:241-43	75	15/30 (4)		6		6	51	3	24						
:244-46	240	17/5 (4)				2	5	3	90	Knuta	1	135			
:247	80	17/7 (4)						4	34						
:248-53	92	17/7 (4)		4	23	27	286	23	948	Avsl m ret	1	26	Bergart		22
:254-57	72	17/9 (4)			4	6	64	6	66	Knuta	1	16			
:258-61	94	17/9 (4)	3	24	10	136	8	133							
:262-65	101	17/11 (2)	11	48	45	194	39	528							
:266-69	46	17/13 (4)		2	4	38	7	93							
:269-72	115	17/13 (4)	3	31	8	48	7	119							
:273-75	187	17/14 (2)			3	41	3	32	Knuta	1	46				
:276-79	27	17/15 (4)		8	7	89	9	345	Skrapa?	1	78				
:280-82	132	17/15 (2)	5	32	4	16									
:283-84	133	17/15 (2)			1	23	1	4							
:285-86	134	17/15 (2)			1	8	1	1							
:287-88	68	17/17 (2)			2	2	3	9							
:289-91	41	17/18 (4)		1	6	40	4	66							
:292-95	112	17/18 (4)		24	3	6	4	179					Stenkula	1	28
:296-97	177	17/18 (4)			2	80	3	146							
:298-300	49	17/20 (4)		4	4	16	3	235							
:301-02	168	17/20 (4)			1	5	3	157							
:303-05	66	17/22 (4)		2	3	15	1	4							
:306-08	119	17/22 (4)		3	2	2	8	66							
:309-12	143	17/22 (4)		20	6	37	8	485	Kärna	1	52				
:313-15	64	17/24 (4)		45	7	43	3	7							
:316-17	147	17/24 (4)			3	33	2	91							
:318-20	60	17/26 (4)		4	10	76	8	87							
:321-24	150	17/27 (4)		9	1	117	1	4							
:325-28	76	17/28 (4)	2	4	3	11	5	27							
:329-30	89	17/30 (4)			3	18	6	417							
:331-34	73	19/9 (4)		39	32	138	19	228	Kärna	1	54				
:335									Avsl m ret?	1	23				
:336-39	95	19/9 (4)		10	18	25	203	24	297						
:340-42	70	19/11 (4)			6	11	76	13	147						
:343-46	47	19/13 (4)	1	10	7	59	6	631					Slaggad lera		8
:348-53	109	19/13 (4)	2	18	1	18	308	9	367	Kärna	1	100			
:354-57	137	19/13 (4)	15	38	14	66	18	209							
:358-62	29	19/15 (4)	6	1	1	12	155	8	147						
:363-67	129	19/15 (2)	6	8	4	63	6	182	Avsl av slip redskap	1	10				
:368-70	135	19/15 (2)		21	1	9	8	159							
:371-72	69	19/17 (2)			4	17	4	80							
:373-75	40	19/18 (4)		28	6	32	3	40							
:376-79	111	19/18 (4)		3	1	9	23	13	91						
:380-83	174	F ö r k o m m e t													
:384-87	178	19/18 (4)	3	16	4	88	16	266							
:388-90	48	19/20 (4)		10	7	7	9	134	Kärnuppfr. avsl	1	10				
:391-93	121	19/20 (4)		2	5	59	6	27							
:394-98	169	19/20 (4)		3	5	29	21	746							
:399-401	149	19/24 (4)	14	66	9	42	14	632	Kärnor	2	91				
:402-04	151	19/24 (4)		2	1	3	278								
:405-08	61	19/26 (4)		6	2	6	4	25							
:409-11	204	19/26 (2)		59	5	84	4	16	Kärna	1	535				
:412-14	205	19/26 (2)		5	3	18	4	562							
:415-17	152	19/27 (4)		22	8	32	21	659							
:418-20	83	19/30 (4)		5	4	28	6	77							
:421-23	159	20/29 (4)		3	6	69	12	618							
	163	20/31 (4)		27	13	116	36	1008							

*) Lagesangivelser:

(4) kvm

(2)

(1)

fynd 160

	Fynd nr	Grävn. enhet	Ker.	Ker.	Br.	Kol	Flinta		Flinta		Flinta redskap			Övrigt				
			orn.	oorn.	lera		Flinta avslag	Flinta övrigt	st	gr		st	gr	art	st	gr	art	st
:424-27	34	21/13 (4)		9	4		12	103	15	136								
:428-23	117	21/13 (4)		5	34	<1	41	222	60	465	Kärna Skrapa	1 1	5 6					
:434																		
:435-39	138	21/13 (2)		40		<1	5	39	8	217								
:440-42	185	21/14 (2)		3			9	60	3	7								
:443-46	186	21/14 (2)	4		1		1	2	1	7								
:447-48	188	21/14 (2)					1	1	4	300								
:449-53	28	21/15 (4)		5	13		24	160	26	688	Avsl m ret	1	68					
:454-59	125	21/15 (4)		3	40	<1	31	166	19	257	Tillsl flintst Borr	1 1	37 4					
:460																		
:461-63	128	21/15 (2)		3			6	41	10	224								
:464-65	136	21/15 (2)					4	20	3	362								
	56	F ö r k o	m m e t															
:466-68	224	21/17 (2)			4		4	17	11	412								
:469-71	225	21/17 (2)		3			2	5	2	57								
:472-75	226	21/17 (2)		6	6		9	40	15	243								
:476-78	39	21/18 (4)			<1		6	75	5	56								
:479-82	113	21/18 (4)		5	1		8	31	14	143								
:483-86	173	21/18 (4)		20	8		10	65	29	451								
:487-89	53	21/20 (4)			2		11	60	5	255								
:490-94	124	21/20 (4)		25	40		9	28	25	366	Avsl m ret	1	4					
:495-98	170	21/20 (4)			20		6	11	11	160								
:499-502	57	21/22 (4)			1		3	7	6	83	Borr	1	1					
:503-06	120	21/22 (4)		6	4		3	7	1	14								
:507-10	154	21/24 (4)		7	49		17	77	29	551								
:511-13	201	21/20 (2)			19		3	34	10	323								
:514-16	202	21/20 (2)			2		3	278	8	236								
:517-19	203	21/20 (2)			4		5	62	5	97								
:520	62	21/26 (4)					2	1										
:521-24	153	21/27 (4)		30	165		23	138	40	978								
:525-26	58	21/28 (4)					5	41	6	90								
:527-29	160	22/29 (2)			8		11	26	19	114								
:530-34	88	21/30 (4)		5	48		7	35	19	426								
:535-38	87	21/32 (4)			24		8	58	24	228								
:539-41	91	21/34 (4)			8		4	10	8	39								
:542-43	35	23/13 (4)					8	24	7	84								
:544-49	105	23/13 (4)		34	43	4	42	261	9	114	Kärna	1	88					
:550-55	181	23/14 (2)	5	4		2	10	39	12	107	Avsl m ret	1	8					
:556-59	182	23/14 (2)				<1	6	85	3	9								
:560-62	183	23/14 (2)		5			4	20	12	249								
:563-66	26	23/15 (4)		42	32		17	59	8	45								
:567-71	118	23/15 (4)		14	27	2	66	541	50	1228								
:572-75	180	23/16 (2)			2		11	289	10	125	Borr	1	2					
:576-77											Avsl m ret	1	28					
:578-82	52	23/17 (2)		53	7		11	78	9	485	Hjärtform pilsp	1	<1					
:583-87	222	23/17 (2)			14	<1	9	90	14	209	Knuta	1	18					
:588-90	223	23/17 (2)					14	300	1	2	Avsl m ret (för- arb t redskap)	1	2					
:591-93	228	23/17 (2)					17	78	14	133	Kärna	1	33					
:594											Avsl m ret (flat- huggning?)	1	27					
:595-96	30	23/18 (4)					4	53	3	60								
:597-600	114	23/18 (4)			14		19	42	13	178	Skrapa, fragm	1	11					
:601-05	172	23/18 (4)		29	6		11	124	16	288	Knuta	1	22					
:606-07	38	23/20 (4)					3	9	3	68								
:608-11	107	23/20 (4)		2	38		7	16	7	13								
:612-16	122	23/20 (4)		48	22		16	43	12	140	Kärna	1	26					
:617-21	123	23/20 (4)		3	13		21	132	16	377								
:622-26	167	23/20 (4)		19	18		18	91	18	340	Avsl m ret	1	40					
:627-29	171	23/20 (4)		3			10	79	18	259								
:630-31	55	23/22 (4)					1	1	3	16								
:632-35	116	23/22 (4)		9	6		5	38	5	106								
:636-40	155	23/24		39	139		22	127	25	289	Kärna	1	12					
:641-45	195	23/26 (2)		34	258	<1	16	103	17	110								
:646-50	196	23/26 (2)	25	8	67		5	39	16	270								
:651-53	197	23/26 (2)					6	104	19	337								
:654-56	206	23/26 (2)			5		5	140	4	153								
:657-61	74	23/26 (4)		158	49	<1	18	60	14	68								
:662-65	157	23/27		30	303		34	240	112	1789								
:666-69	81	23/28 (4)		3	21		2	68	3	4								
:670-73	161	23/29 (4)			2		11	64	42	667								
:674-77	78	23/30 (4)		4	10		8	27	19	100								
:678-79	77	23/32 (4)					7	131	12	1393								
:680-82	82	23/32 (4)		3			12	92	19	1448								
:683-84	90	23/34 (4)					2	40	2	26								
:685-87	33	25/13 (4)				2	12	171	5	161								
:688-91	141	25/13 (4)				<1	7	55	9	37	Kärna	1	50					
:692-93	142	25/13 (4)					1	2	7	58								
:694-95	25	25/15 (4)					10	28	9	625								

:676
 :677-98
 :699-703
 :704-07
 :708-10
 :711-12
 :713-15
 :716-18
 :719-23
 :724-28
 :729-30
 :731-33
 :734-37
 :738-43
 :744-45
 :746-49
 :750-53

Fynd nr	Grävn. enhet	Ker. orn.	Ker. oorn.	Br. lera	Kol	Flinta avslag		Flinta övrig		Flinta redskap			Övrigt		
		gr	gr	gr	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	art	st	gr
51	F ö r k o m m e t					1	15								
24	25/18 (4)					2	6	2	101						
37	25/20 (4)					2	6	2	101						
156	25/24		65	18		47	434	46	1369	Skivskrapa	1	60			
191	25/26 (2)		57			19	99	23	495	Skivskrapa	1	60			
192	25/26 (2)			8		2	12	9	53						
193	25/26 (2)					2	19	11	341						
194	25/26 (2)		1			3	55	5	113						
207	25/26 (2)			4		3	14	5	333						
158	25/27		10	2		16	251	41	711	Fragm av flath redskap	1	2			
86	25/28 (4)		10	18	<1	19	140	29	596						
162	25/29 (4)					21	208	55	1388						
84	25/30 (4)		12			28	195	37	1608						
32	27/15 (4)		22	<1		3	99	1	65						
23	27/18 (4)		29			6	90	6	381	Kärna	1	62	Slagg		87
										Tillsl flintst	1	478			
36	27/20 (4)					3	17	3	217						
54	F ö r k o m m e t														
164	22/32 t torvkant			11		19	204	48	553	Skrapa	1	31			
239	Allm fr omr		1	6		1	2	1	9						
Summa		34	1663	3369	420	1951	16362	2442	58469		60			4	

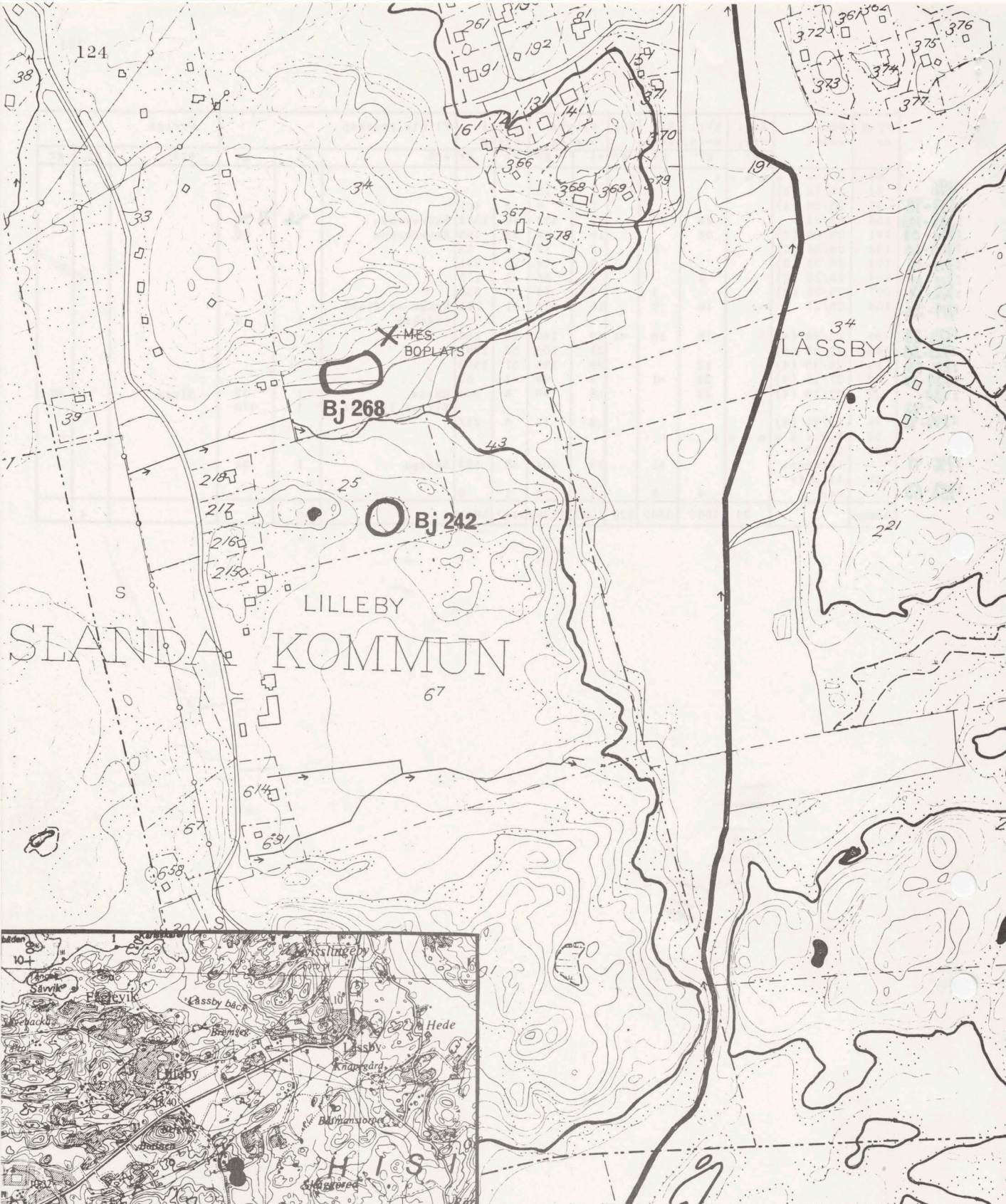

Fig 1

Topografisk karta med boplatserna inlagda
Kurvan för 10 m över havet markerad.

Topographical map showing the settlements.
The 10 m contour is marked.

Skala 1:4000

Översikt. General view. Skala 1:50000

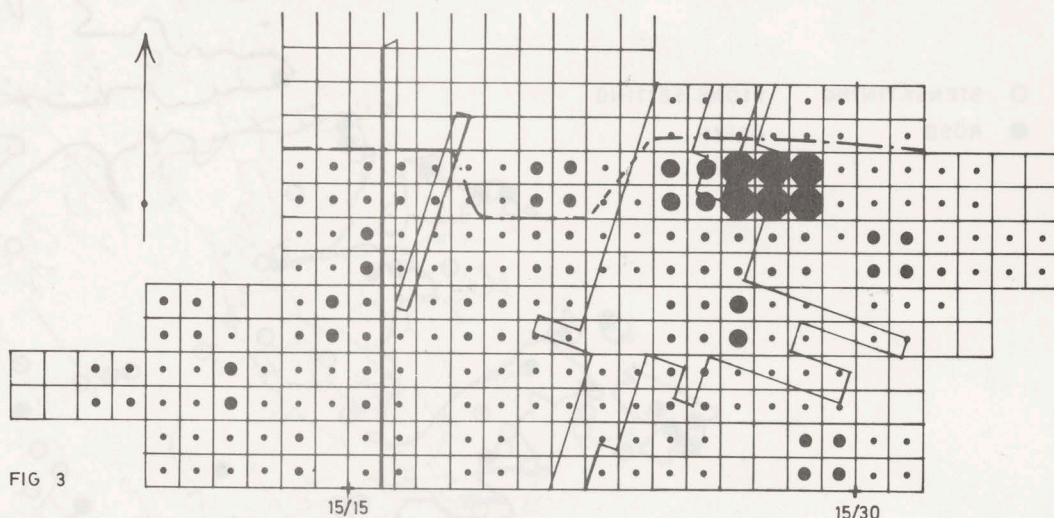

Fig 2

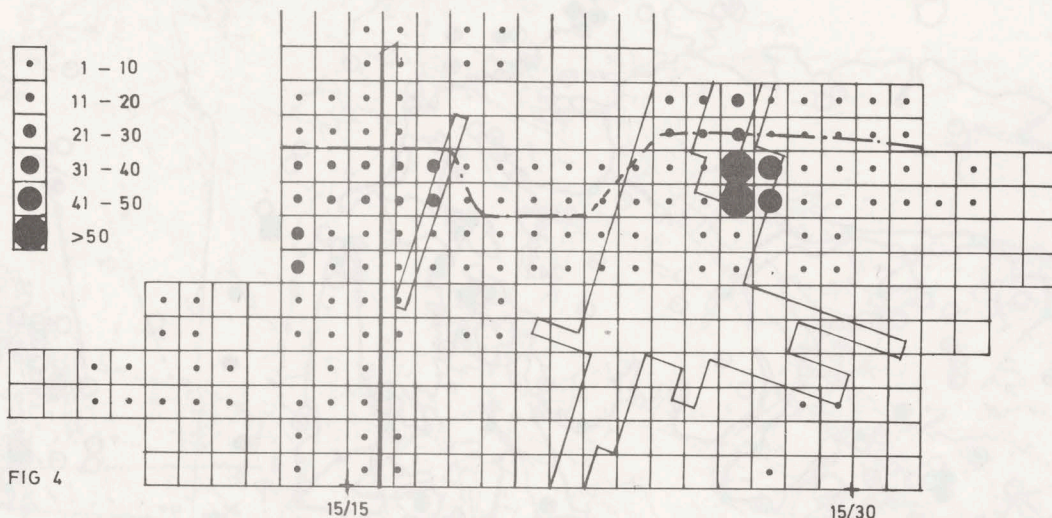
Bronsålderssundet. Rösen och stensättningarars läge i förhållande till ett vattenstånd 10 m högre än nu. Boplatserna Björlanda 242 och 268 markerade. (Göteborgs arkeologiska museums årstryck, Kjerstin Cullberg, 1970, s 58, fig 12).

The Bronze Age strait. The position of cairns and stone settings in relation to a water level 10 m higher than at present. The settlements sites Björlanda 242 and 268 are marked.

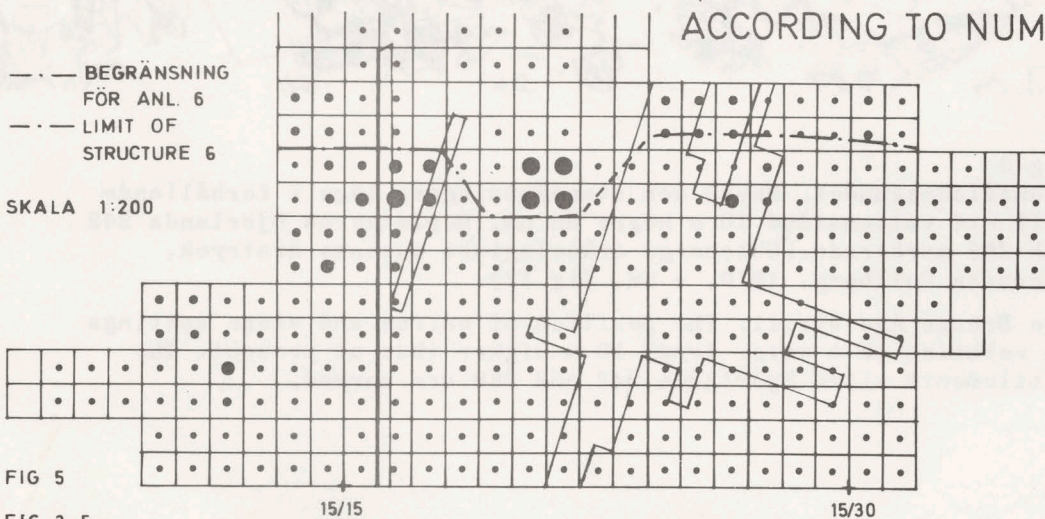
Bj 268. BRÄND LERA, FÖRDELNING I GRAM BURNT CLAY, DISTRIBUTION IN G.

KERAMIKFÖRDELNING I GRAM POTTERY, DISTRIBUTION IN G

FLINTAVSLAG, FÖRDELNING ANTAL WASTE FLAKES OF FLINT, DISTRIBUTION ACCORDING TO NUMBERS

Bj 268 PLAN

Bj 268 PROFIL I SECTION I

LAGERBETECKNINGAR

- 1 TORV
- 2 NÅGOT HUMUSFÄRGAD SAND
- 3 GUL SAND
- 4 GRUS OCH SMÅSTENSBLANDAD SAND
- 5 GRÅ FIN SAND
- 6 LERA
- 7 BERG
- 8 NÅGOT GRUSBLANDAD SAND
- /// MÖRKFÄRGNING

DESIGNATION OF LAYERS

- TURF
- SLIGHTLY HUMUS-COLOURED SAND
- YELLOW SAND
- SAND MIXED WITH GRAVEL AND PEBBLES
- GREY FINE SAND
- CLAY
- ROCK
- SLIGHTLY GRAVELLY SAND
- DARK-COLOURED PATCH

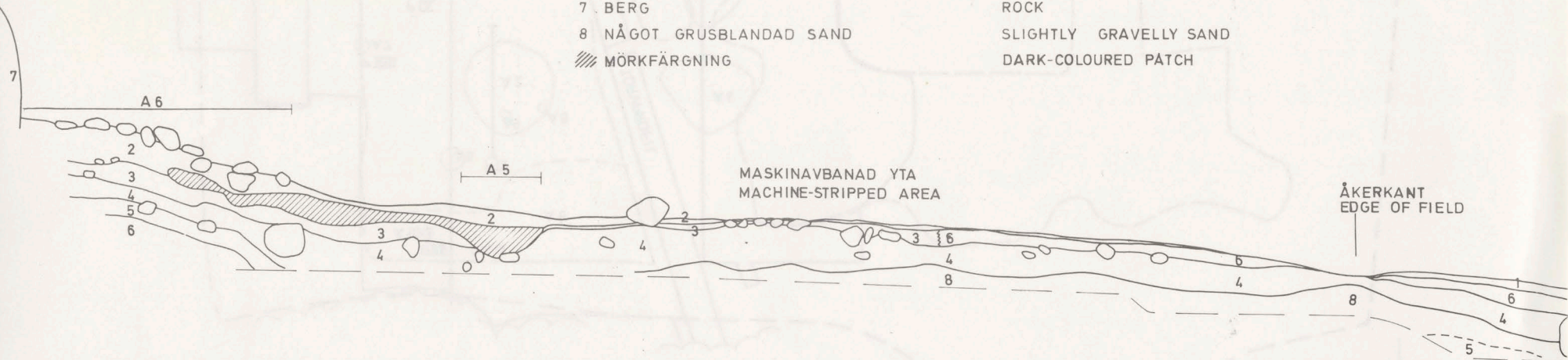

FIG 8

SKALA 1:50

Bj 268 PROFIL IX ANLÄGGNING 1
SECTION IX STRUCTURE 1

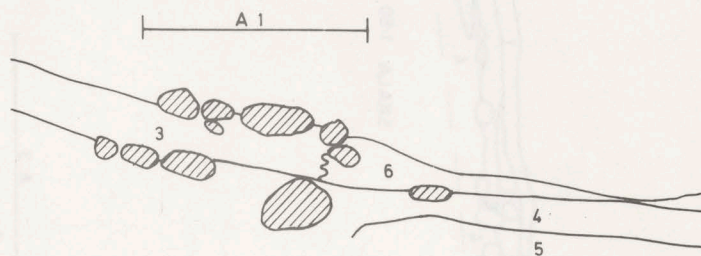

FIG 11

SKALA 1:20

PLAN ANLÄGGNING 7

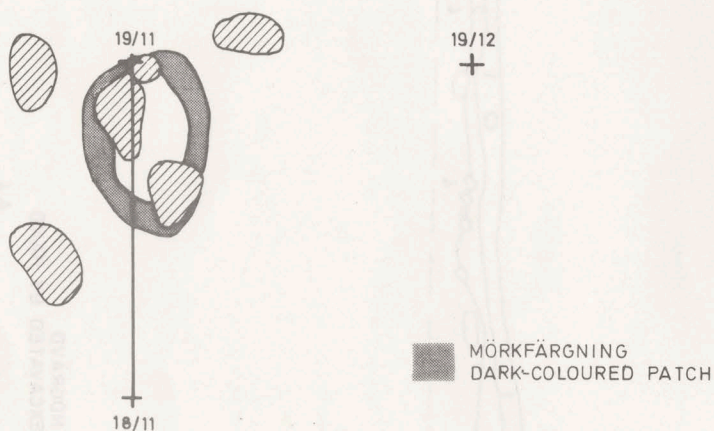

FIG 12

SKALA 1:20

PROFIL VIII ANLÄGGNING 7

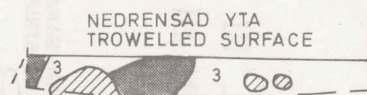

FIG 13

SKALA 1:20

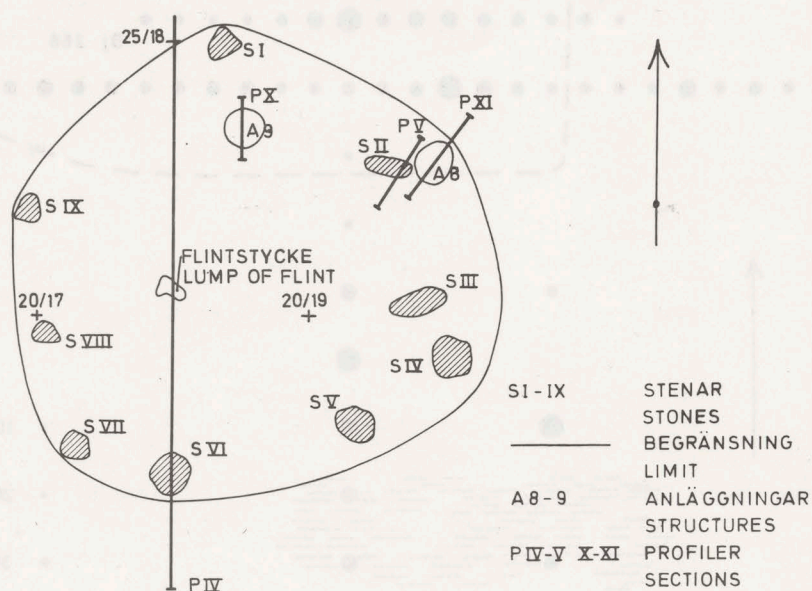
PROFIL VII ANLÄGGNING 10

FIG 14

SKALA 1:20

Bj 268 PLAN. ANLÄGGNING 2
PLAN. STRUCTURE 2

SKALA 1:50

FIG 15

PROFIL IV ANLÄGGNING 2
SECTION IV STRUCTURE 2

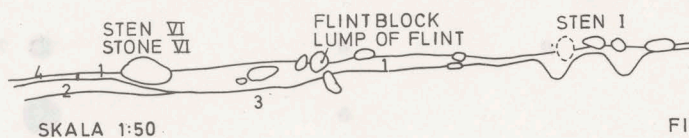

FIG 16

PROFIL V

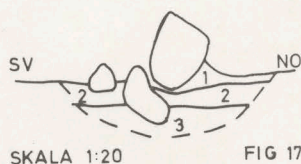

FIG 17

PROFIL XI

ANLÄGGNING 8

FIG 18

PROFIL X

ANLÄGGNING 9

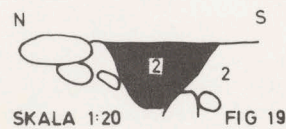

FIG 19

LAGERBETECKNING

- 1 GRUSIG MOBLANDAD SAND
- 2 GRUS OCH STENBLANDAD SAND
- 3 SAND
- 4 LERA
- MÖRKFÄRGNING
- BRÄND LERA, FYND 229
- SOT MED ENSTAKA KOLBITAR

DESCRIPTION OF LAYERS

- GRAVELLY SAND MIXED WITH FINE SAND
- GRAVELLY AND STONY SAND
- SAND
- CLAY
- DARK-COLOURED PATCH
- BURNT CLAY, FIND 229
- SOOT WITH SINGLE PIECES OF CHARCOAL

Bj 242 268 FOSFATKARTERING PHOSPHATE SURVEY

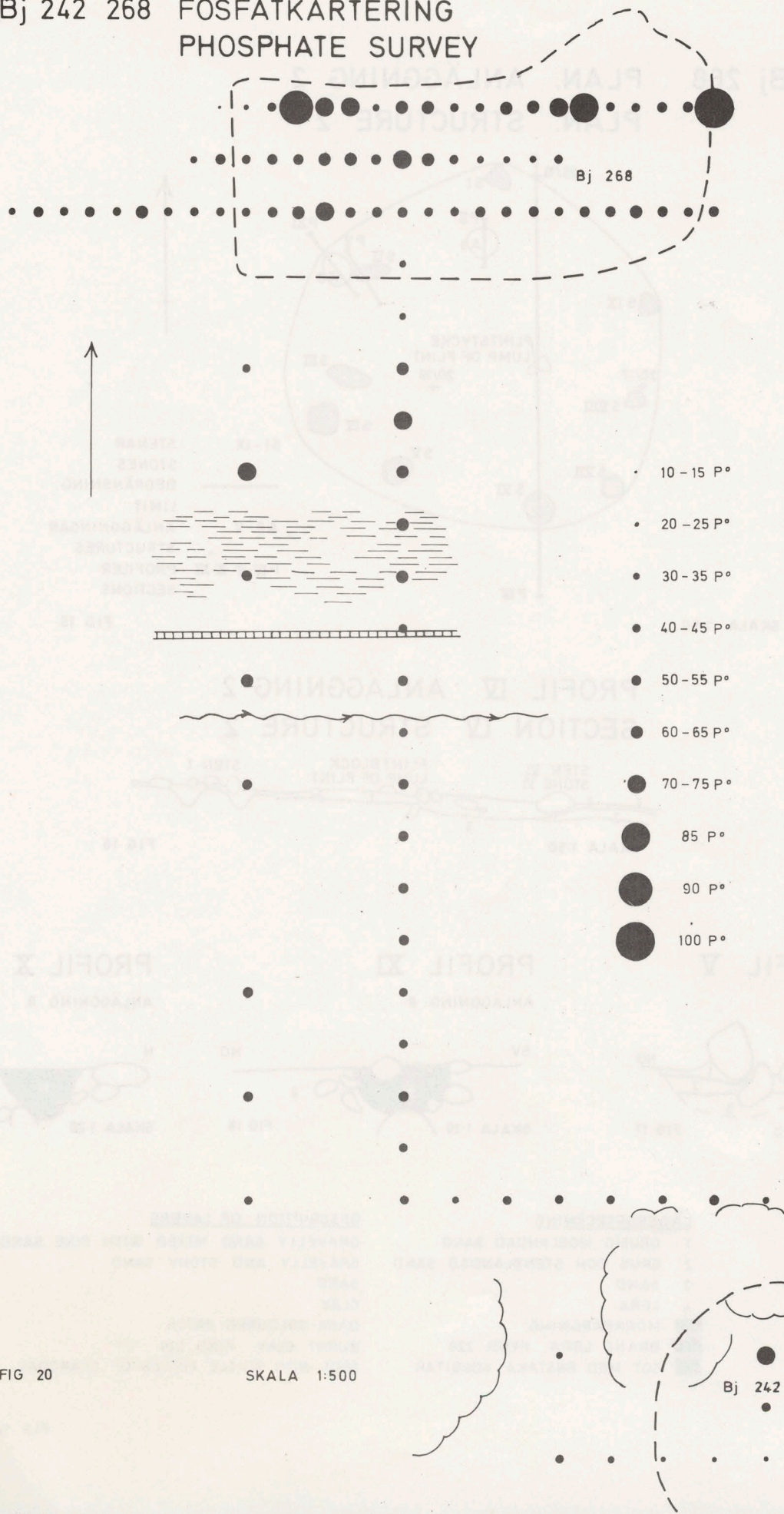

FIG 20

SKALA 1:500

Bj 242 PLAN

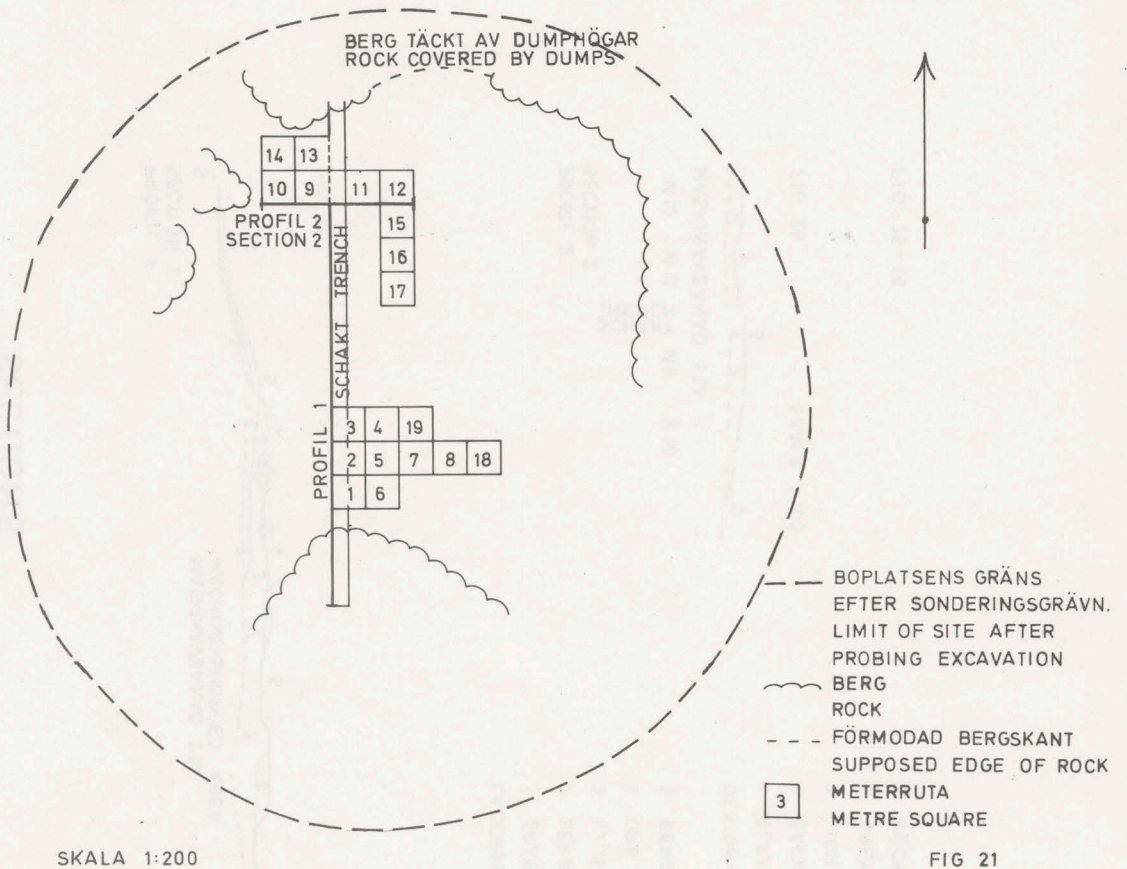
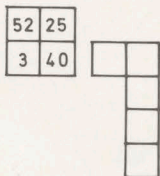
FYNDFÖRDELNING
DISTRIBUTION OF FINDSKERAMIKFÖRDELNINGEN I GRAM
THE DISTRIBUTION OF POTTERY IN G

FIG 22

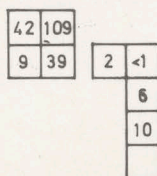
BRÄND LERA I GRAM
THE DISTRIBUTION OF BURNT CLAY IN G

FIG 23

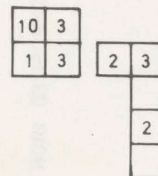
FLINTA AVSLAG ANTAL
FLINT, WASTE FLAKES, NUMBER

FIG 24

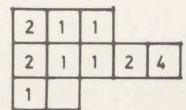
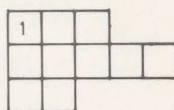
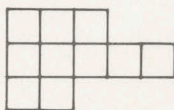

FIG 21-24

SKALA 1:200

Bj 242 PROFILER SECTIONS

PROFIL 1
SECTION 1

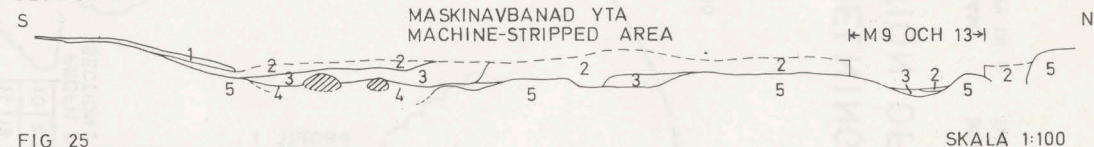

FIG 25

PROFIL 2
SECTION 2

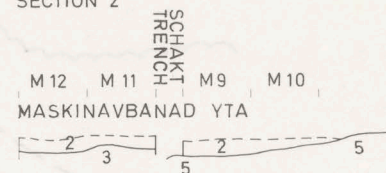

FIG 26

SKALA 1:100

LAGERBETECKNING

- 1 GRÄSTORV
- 2 LERA MÖRK
- 3 LJUSBRUN SAND, RIK PÅ JÄRNUUTFÄLLNING
- 4 GRÅ SAND MED STEN
- 5 BERG

DESIGNATION OF LAYERS

- 1 TURF
- 2 DARK CLAY
- 3 LIGHT BROWN SAND, RICH IN DEPOSITED IRON
- 4 GREY SAND
- 5 ROCK

FIG 25-26

Fig 27
 Björlanda 242, 268. Flygfoto från söder. Av försvarsstaben godkänd för publicering. Foto BeWe Bild.

Björlanda 242, 268. Aerial view from the south. Reproduced by permission of the Swedish Defence Staff. Photo BeWe Bild.

X=Lundby 175 (se sid 217) X=Lundby 175 (page 217)

BEWE

bild ab tel. 421201-02

Banehagsgatan 1, 414 51 Göteborg

Dat. _____ Nr. 6-99

C O P Y R I G H T

B 7035

Fig 28

Björlanda 242, 258. Översikt från västsydväst.

Björlanda 242, 268. General view from the west-south-west.

B 7036

Fig 29

Björlanda 242, 268. Översikt från öster.

Björlanda 242, 268. General view from the east.

Fig 30
Bj 268. Tornfotoplan
Bj 268. Photo plan

D 6976

Fig 31

Björlanda 268. Översikt från västsydväst.

Björlanda 268. General view from the west-south-west.

B 6969

Fig 32

Björlanda 268. Översikt från öster efter rensning.

Björlanda 268. General view from the east after clearing.

B 6970

Fig 33

Björlanda 268. Anläggning 1
från söder.

Björlanda 268. Structure 1
seen from the south.

B 6971

Fig 34

Björlanda 268. Anläggning 2 från
norr.

Björlanda 268. Structure 2 seen
from the north.

B 6972

Fig 35

Björlanda 268. Anläggningarna 3
och 4 från nordväst.

Björlanda 268. Structures 3 and
4 seen from the north-west.

B 6973

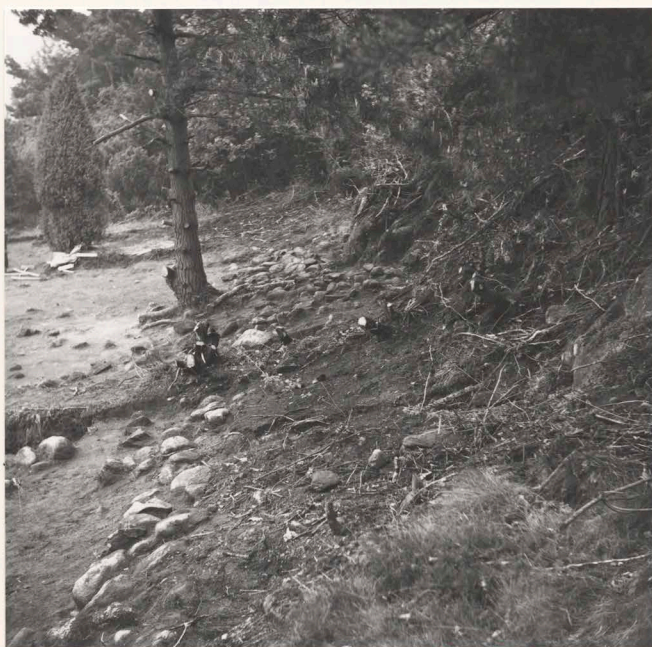

Fig 36

Björlanda 268. Anläggning 6 från öster.

Björlanda 268. Structure 6 seen from the east.

B 6974

Fig 37

Björlanda 242 före undersökning från väster.

Björlanda 242 before excavation. View from the west.

B 6975

Fig 38

Fig 39

Fig 40

Fig 41

Fig 42

Fig 43

Fig 44

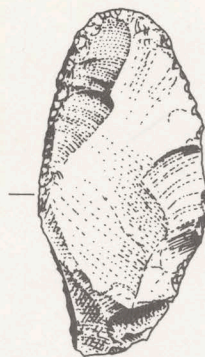

Fig 45

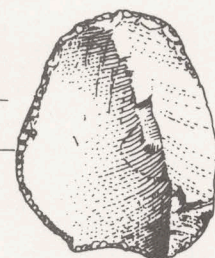

Fig 46

Fig 47

Fig 48

Fig 38-40 Björlanda 268. Ornerad keramik
fynd 181,186,196.

Figs.38-40 Björlanda 268. Decorated pottery.
Finds 181,186,196.

Fig 41 Björlanda 268. Hjärtformad pilspets,
fynd 52.

Fig 42-44 Björlanda 268. Borr, fynd 57,125,180.

Fig 45 Björlanda 268. Skrapa, fynd 117.

Fig 46 Björlanda 268. Skrapa, fynd 216.

Fig 47 Björlanda 268. Bryne, fynd 88.

Fig 48 Björlanda 242. Eldbock, fragment, fynd 19.

Fig. 41 Björlanda 268. Heart-shaped arrowhead. Find 52.

Figs.42-44 Björlanda 268. Awls. Find 57,125,180.

Fig. 45 Björlanda 268. Scraper. Find 117.

Fig. 46 Björlanda 268. Scraper. Find 216.

Fig. 47 Björlanda 268. Whetstone. Find 88.

Fig. 48 Björlanda 242. Fragment of fire-dog. Find 19.

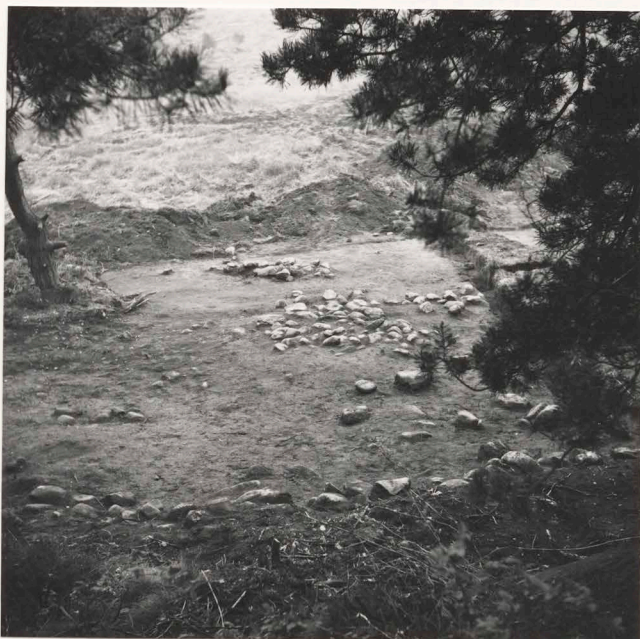
B 6978

Björlanda 268. Anläggning 6, östra delen.
Foto från väster.

B 6979

Björlanda 268. Anläggning 2. Foto från
nordnordväst.

B 6980

Björlanda 268. Östra delen med anläggningarna 3,4 och 6. Foto från söder.

B 6981

Björlanda 268. Anläggning 6, västra delen. Lodfoto.

P 6982

Björlanda 268. Anläggning 6, västra delen. Foto från söder.

P 6983

Björlanda 268. Översikt med anläggning 2, 4 och 6. Foto från sydväst.

B 6984

Björlanda 268. Anläggning 2. Foto från nordost.

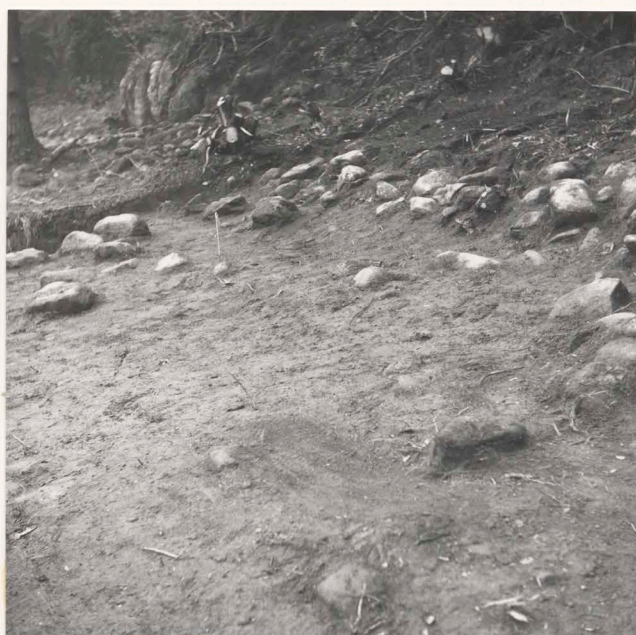
B 6985

Björlanda 268. Anläggning 1. Lodfoto.

Östra delen av 12:S 158 från väster
(södra delen)

B 6986

Stenraden från öster

B 6987

Profil VI från sydost med markering
av tändstickor

B 6988

"Härden" intill anläggning 2. Profilen från öster. B6989

"Härden" intill anläggning 2. Profilen från öster. B6990

Stora stenpackningen från öster B 6991

Stenpackning i sydost från söder B 6992

Anläggning 12:S 162 från västsydväst,
norra rutorna.

B 6993

Anläggningen från öster.

B 6994

Anläggning 12:S 162 från västsydväst.
Södra rutorna.

B 6995

Anläggning 12:S 162 från söder. Södra
rutorna.

B 6996

Profil genom anläggning 2 från söder till norr

Profil genom anläggning 2 från söder till norr

Bj 268 YTOR, SCHAKT OCH RUTSYSTEM
AREAS, TRENCHES, AND SQUARES

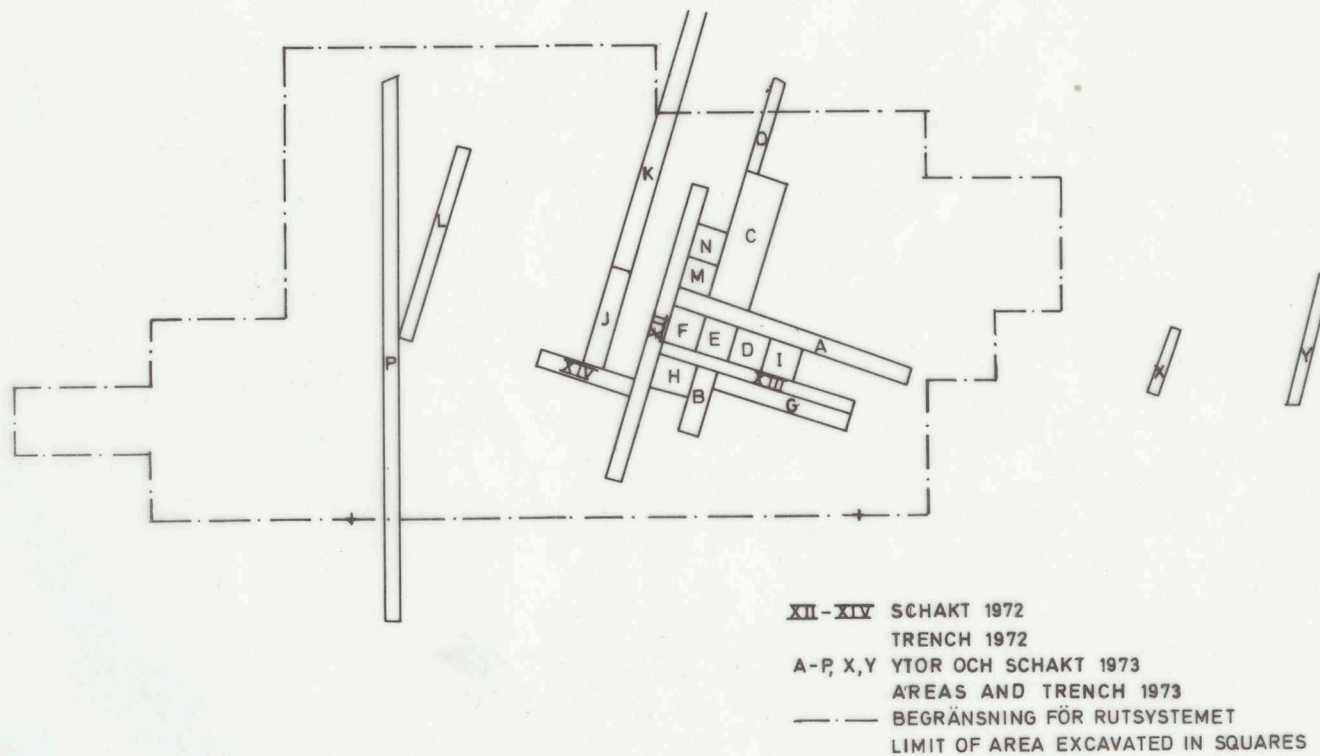

FIG 6